РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ-ШУМЕН

Годишен анализ
на
здравно-демографското състояние и здравната мрежа
в област Шумен за 2020 година

2020 г.

Основни здравно-демографски показатели през 2020 г.

	Област Шумен	Република България
Население към 31.12.2020 г.	171 781	6 916 548
Възрастова структура на населението:		
0-17 г.	16,2%	17,2%
18-59 г.	54,0%	54,3%
над 60 г.	29,8%	28,5%
Раждаемост	7,1‰	8,5‰
Смъртност	18,1‰	18,0‰
Детска смъртност	8,2‰	5,1‰
Перинатална смъртност	6,5‰	7,9‰
Неонатална смъртност	4,1‰	3,1‰
Постнеонатална смъртност	4,1‰o	2,5‰o
COVID-19 смъртност	7,8 ‰	6,9‰
Средна продължителност на живота (в години)	73,7	73,6
мъже	70,5	69,9
жени	77,0	77,5
Новооткрити случаи и рецидиви на туберкулоза	8,7‰	13,0‰
Новооткрити случаи на злокачествени новообразувания	413,9‰	399,3‰o
Психически заболявания	644,4‰	1 717,3‰
Хоспитализирана заболеваемост *(на 100 000 души)*	15 595 бр.	28 322 бр.
Хоспитализирана заболеваемост *(на 100 000 души)*	155,9‰	283,2‰
Освидетелствани лица над 16-годишна възраст с призната трайно намалена работоспособност/ вид и степен на увреждане	12,1 %	9,0%
Освидетелствани лица до 16-годишнавъзраст с признати вид и степен на увреждане	2,7 %	2,9 %
Брой на лечебните заведения за болнична помощ	5	342
Брой легла в лечебните заведения за болнична помощ към 31.12.2020 г.	891	54 216
Брой лекари	509	29 717
Брой персонал по здравни грижи	927	44 676
Обслужени лица по повод на спешна и неотложна медицинска помощ	51 267	2 265 975

1. Здравно-демографска характеристика на областта

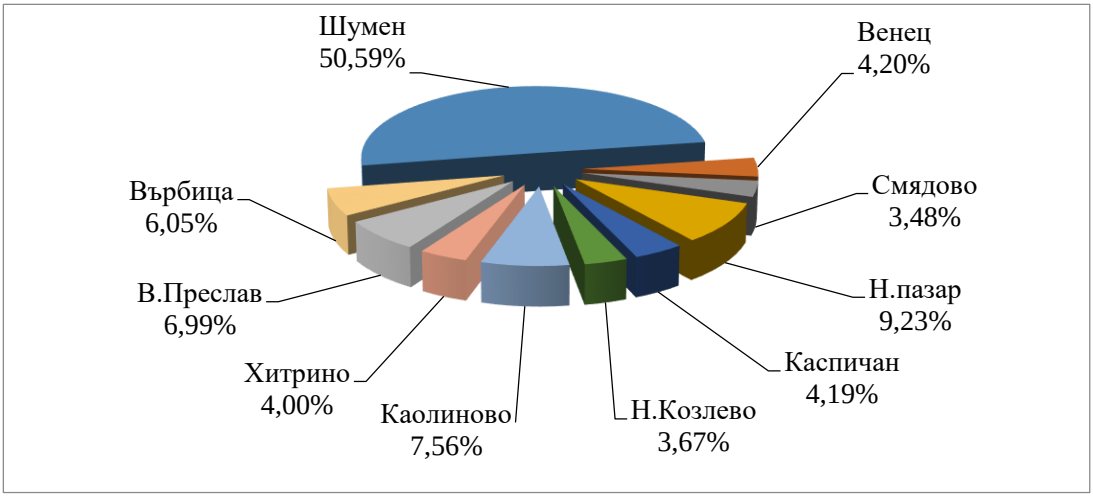
1.1. ЧИСЛЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Демографските процеси в област Шумен се характеризират с трайна тенденция за намаляване на броя на населението и на неговото застаряване. Основни причини за това са ниската раждаемост, нарастването на смъртността и емиграцията на значителна част от младите хора. Населението в област Шумен към 31.12.2020 г. е 171 781 души, което представлява 2,48% от населението на Република България и нарежда областта ни на 15-то място по брой на населението, непосредствено след Сливен (182 551души) и преди Добрич (170 298души). В сравнение с предходната година, то е намаляло с 481 души, или с 0,4%, при 0,7 % процентно намаление общо за страната. Намалението на населението се дължи на отрицателния естествен прираст (повече починали лица от родените или – 1891 естествен прираст) и на емиграция.

Фиг. 1 Население в област Шумен

С най-голям брой население е община Шумен – 86 387 жители (50,2%). Втора по брой население е община Нови пазар с 15 799 жители (9,2%), следвана от община Каолиново с 12 888 жители (7,5%). С най-малък брой население е община Смядово с 6109 жители (3,5%).

Фиг.2 Относителен дял на населението по общини в област Шумен

Броят на жените е 88 085, което представлява 51,27% от цялото население, а мъжете са 83 696 (48,72%). Делът на жените си остава незначително по-висок от този на мъжете. През 2020 г. на

1000 мъже се падат 1 052 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите от 45 до 49 – 6886 души, а най-малко 100+ години - само 2 души.

В края на 2020 г. в градовете на областта живеят 102 877 души или 59,88 % от населението на областта, а в селата – 66 784 души или 40,11%. За сравнение през 2019 г. съотношението градско към селско население е било 59,23% към 38,77%. В областта продължават процесите на обезлюдяване на селските райони и се запазва по-висок относителния дял на градското население. Съотношението в национален мащаб е по-ярко изразено – 72,91% от населението на страната живее в градовете, а 27,08% в селата. В общините Шумен, Нови пазар, Велики Преслав и Смядово преобладава градското над селското население, докато в останалите общини относителният дял на жителите в селските райони е по-висок.

Таб. 1 Население на област Шумен към 31.12.2020 г. по пол, в градове и в села

Година	Население в областта	Мъже	Отн. дял	Жени	Отн. дял	В градовете	Отн. дял	В селата	Отн. дял
2018	172 355	84 145	48,82	88 210	51,18	105 908	61,45	66 447	38,55
2019	172 262	83 922	48,7	88 340	51,3	105 478	61,2	66 784	38,8
2020	171 781	83 696	48,72	88 085	51,27	102 877	59,88	68 904	40,11

От населението на възраст до 59 години мъжете са повече от жените, докато след 59-годишна възраст броят на жените превишава този на мъжете.

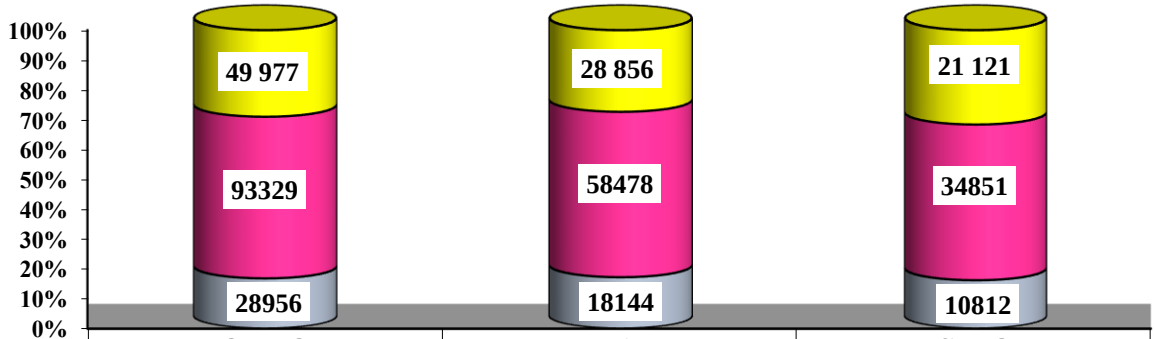
Таб. 2 Население по местоживеене в област Шумен и Република България

Области Общини	2018 година			2019 година			2020 година		
	Общо	В градовете	В селата	Общо	В градовете	В селата	Общо	В градовете	В селата
Население									
Р България	**7000039**	**5159129**	**1840910**	**6 951482**	**5 125 407**	**1 826 075**	**6 916548**	**5 043186**	**1 873362**
Шумен	**172 355**	**105 908**	**66 447**	**172 262**	**105 478**	**66 784**	**171 781**	**102 877**	**68 904**
Велики Преслав	12 230	7 103	5 127	12 047	6981	5066	12 148	6916	5232
Венец	7 254	0	7 254	7248	0	7248	7145	0	7145
Върбица	10 378	3343	7 035	10 433	3379	7054	10 412	3352	7060
Каолиново	12 771	1 529	11 242	13 025	1527	11 498	12 888	6434	11 376
Каспичан	7 283	3 542	3 741	7230	3504	3726	7478	3532	3946
Никола Козлево	6 236	0	6 236	6327	0	6327	6310	0	6310
Нови пазар	16 125	11 315	4810	15 909	11 086	4823	15 799	10 939	4860
Смядово	6 062	3 576	2 486	6000	3559	2441	6109	3629	2480
Хитрино	6 764	0	6 764	6891	0	6891	7105	0	7105
Шумен	87 252	75 500	11 752	87 152	75 442	11 710	86 387	72 997	13 390

При анализа на населението в областта се отчита тенденцията за намаляване на относителния дял на градското население през 2020 г. Населението на град Шумен представлява 50% от общото население на областта и 71 % от градското население на областта.

Според прогнозите на НСИ, съобразени с нормативните изисквания на Европейския съюз за демографското и социално-икономическото развитие на страните членки през 2030 г. населението на Област Шумен ще е 152 025 души (реалистичен вариант), при благоприятни социално-икономически фактори може да е 154 371 души (вариант с относително ускоряване), при неблагоприятни социално-икономически фактори може да бъде 150 907 души (вариант с относително забавяне).

Фиг. 3 Възрастова структура на населението в област Шумен за 2020 година

	ОБЩО	ГРАД	СЕЛО
над 60 години	49.977	28.856	21.121
18-59 години	93.329	58.478	34.851
до 17 години	28.956	18.144	10.812

Данните за възрастовата структура на населението сочат, че се задълбочава регресивният тип структура и се запазва тенденцията за застаряване на населението в областта. Населението над 60 г. се увеличава (2020 – 29,27 %, 2019 г. – 29 %, 2018 г. – 28,46 %) при запазване на населението до 17 г.(2020 г.- 16,79 % ; 2019 г. – 16,80 %; 2018 г. – 16,88 %).

При разглеждане поотделно на структурата на населението в градовете и в селата се вижда, че:

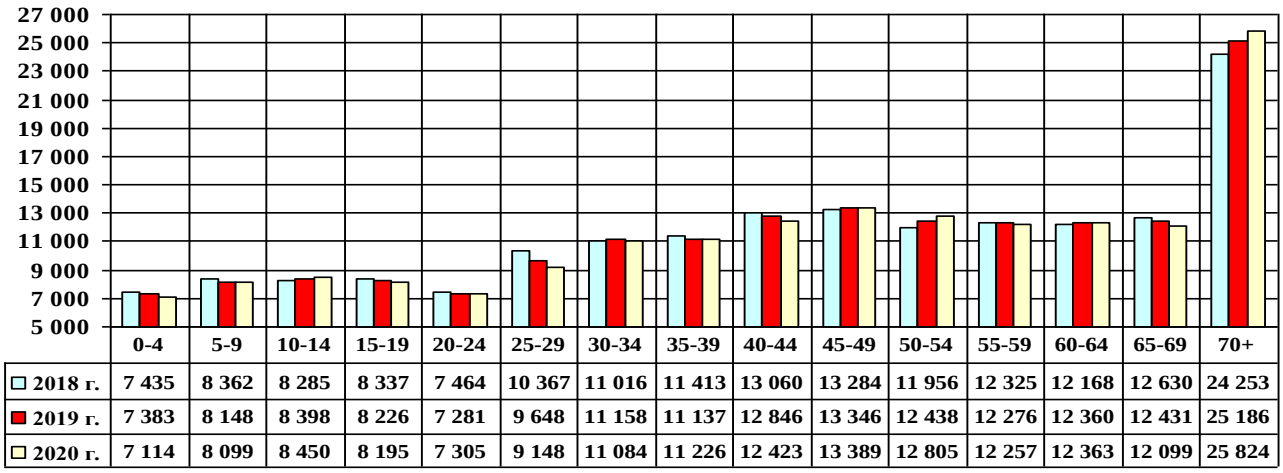
- относителният дял на децата и на хората над 60 г. в селата е по-голям в сравнение с този в градовете;
- в градовете е по-голям относителният дял на хората от 18 г. до 59 г. в сравнение със този в селата;
- застаряването на населението в селата е значително по-голямо от градовете (хора на възраст над 60 г. за 2020 г. – села – 29,03 %, градове – 25,65 %; за 2019 г. – села - 29,01%, градове - 25,74 %; за 2018 г. – села - 31,07 %, градове - 26,74 %; хора на възраст над 60 г. за 2017 г. – села - 30,62 %, градове - 26,28 %; хора на възраст над 60 г.).

Таб. 3 Брой жени фертилна възраст в област Шумен и Република България

Година	Брой жени във фертилна възраст (15-49 г.)	
	Област Шумен	Р България
2018	36 325	1 491 410
2019	35 849	1 464 277
2020	35 489	

Както и през предходните години се наблюдава намаление на броя на жените във фертилна възраст (15-49 год.) от 35 849 жени през 2019 г. до 35 489 жени през 2020 г.

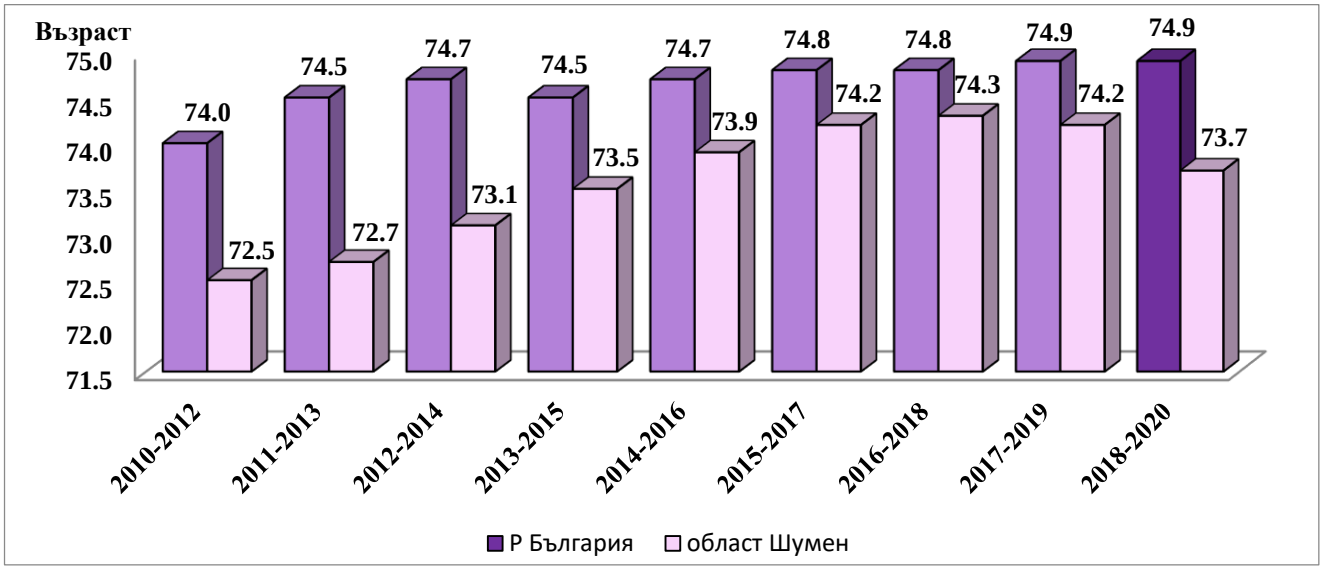
Продължаващият процес на остаряване на населението се очертава като остър демографски проблем. Той се изразява в непрекъснато повишаване на показателя за средна възраст на населението през последните години, която от 39,9 години през 2005 г. нараства на 43,9 години в края на 2020 г., при 43,8 години за страната. Процесът на остаряване на населението се проявява както в селата така и в градовете, като в селата средната възраст на населението е по-висока.

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70+
2018 г.	7 435	8 362	8 285	8 337	7 464	10 367	11 016	11 413	13 060	13 284	11 956	12 325	12 168	12 630	24 253
2019 г.	7 383	8 148	8 398	8 226	7 281	9 648	11 158	11 137	12 846	13 346	12 438	12 276	12 360	12 431	25 186
2020 г.	7 114	8 099	8 450	8 195	7 305	9 148	11 084	11 226	12 423	13 389	12 805	12 257	12 363	12 099	25 824

Фиг. Население по възрастови групи в област Шумен

Средната възраст на предстоящия живот при раждане за периода 2019-2020 г. в област Шумен е 74,2 години. За мъжете тя е 71,0 години, а за жените 77,6 години. През 2017-2018 г. средната продължителност на живота за страната е 74,8 години, за мъжете – 75,7 години, за жените – 72,8 години. Жените живеят по-дълго от мъжете във всички области на страната, но най-голяма е разликата между двата пола в област Силистра (8 години), а най-малка - в област София (столица).

Фиг. 4 Очаквана средна продължителност на предстоящия живот общо за страната и област Шумен по периоди

Тенденцията на остаряване на населението води до промени и в неговата възрастова структура – под, във и над трудоспособна възраст.

Продължава да намалява броят на жителите в трудоспособна възраст, а този на жителите над 65 години се увеличава. Тенденцията за застаряване на населението е по-силно изразена в градовете.

Таб. 4 Население под, във и над трудоспособна възраст по общини и местоживеене*

Общини ***Възрастови категории***	***Общо***			***Общо***		
	Всичко	***Мъже***	***Жени***	***Всичко (в %)***	***Мъже (в %)***	***Жени (в %)***
Област Шумен	**171 781**	**83 696**	**88 085**			
Под трудоспособна възраст	25 278	13 059	12 219	14,7	15,6	13,9
В трудоспособна възраст	103 026	54 305	48 721	59,9	64,9	55,3
Над трудоспособна възраст	43 477	16 332	27 145	25,3	19,5	30,9
Велики Преслав	**12 148**	**5 969**	**6 179**	**7,1**	**7,1**	**7,0**
Под трудоспособна възраст	1 572	823	749	12,9	13,8	12,1
В трудоспособна възраст	7 065	3 824	3 241	58,2	64,1	52,5
Над трудоспособна възраст	3 511	1 322	2 189	28,9	22,1	35,4
Венец	**7 145**	**3 550**	**3 595**	**4,2**	**4,2**	**4,1**
Под трудоспособна възраст	918	492	426	12,8	13,9	11,8
В трудоспособна възраст	4 238	2 280	1 958	59,3	64,2	54,5
Над трудоспособна възраст	1 989	778	1 211	27,8	22,0	33,7
Върбица	**10 412**	**5237**	**5175**	**6,1**	**6,3**	**5,9**
Под трудоспособна възраст	1604	840	764	15,4	16,0	14,8
В трудоспособна възраст	6484	3493	2991	62,3	66,7	57,8
Над трудоспособна възраст	2324	904	1420	22,3	17,3	27,5
Каолиново	**12 888**	**6454**	**6434**	**7,5**	**7,7**	**7,3**
Под трудоспособна възраст	1854	980	874	14,4	15,2	13,6
В трудоспособна възраст	8094	4294	3800	62,8	66,5	59,1
Над трудоспособна възраст	2940	1180	1760	22,8	18,3	27,4
Каспичан	**7478**	**3685**	**3793**	**4,4**	**4,4**	**4,3**
Под трудоспособна възраст	1121	576	545	15,0	15,6	14,4

В трудоспособна възраст	4404	2347	2057	58,9	63,7	54,2
Над трудоспособна възраст	1953	762	1191	26,1	20,7	31,4
Никола Козлево	**6310**	**3176**	**3134**	**3,7**	**3,8**	**3,6**
Под трудоспособна възраст	1193	622	561	18,9	19,6	17,9
В трудоспособна възраст	3857	2052	1805	61,1	64,6	57,6
Над трудоспособна възраст	1270	502	768	20,1	15,8	24,5
Нови пазар	**15 799**	**7690**	**8109**	**9,2**	**9,2**	**9,2**
Под трудоспособна възраст	2511	1276	1235	15,9	16,6	15,2
В трудоспособна възраст	9292	4920	4372	58,8	64,0	53,9
Над трудоспособна възраст	3996	1494	2502	25,3	19,4	30,9
Смядово	**6109**	**2963**	**3146**	**3,6**	**3,5**	**3,6**
Под трудоспособна възраст	824	406	418	13,5	14,1	13,3
В трудоспособна възраст	3511	1903	1608	57,5	64,2	51,1
Над трудоспособна възраст	1774	654	1120	29,0	22,1	35,6
Хитрино	**7105**	**3576**	**3529**	**4,2**	**4,3**	**4,0**
Под трудоспособна възраст	674	361	313	9,5	10,1	8,9
В трудоспособна възраст	3957	2178	1779	55,7	60,9	50,4
Над трудоспособна възраст	2474	1037	1437	34,8	29,0	40,7
Шумен	**86 387**	**41 396**	**44 991**	**50,3**	**49,0**	**51,0**
Под трудоспособна възраст	13 017	6683	6334	15,1	16,1	14,1
В трудоспособна възраст	52 124	27 014	25 110	60,3	65,3	55,8
Над трудоспособна възраст	21 246	7699	13 547	24,6	18,6	30,1

* За 2020 г. тези граници са от 16 до навършване на 61 години и два месеца за жените и 64 години и един месец за мъжете.

Тенденцията на остаряване на населението се проявява и в промените на неговата основна възрастова структура – разпределение на населението под, в и над трудоспособна възраст. Сред общините процесът на остаряване най-силно е изразен в община Хитрино (33,4%), Смядово (29,4%) и община Велики Преслав (28,6%) население в над трудоспособна възраст.

Таб. 5 Население под, във и надтрудоспособна възраст в област Шумен и Република България

Възрастови категории	**Област Шумен**		**РепубликаБългария**	
2019 година				
Под трудоспособна възраст	25 590	14,9%	1 066 554	15,3%
В трудоспособна възраст	103 362	60,0%	4 156 198	59,8%
Над трудоспособна възраст	43 310	25,1%	1 728 730	24,9%
2020 година				
Под трудоспособна възраст	25 278	14,7%	1 064 035	15,3%
В трудоспособна възраст	103 026	59,9%	4 139 056	60,0%
Над трудоспособна възраст	43 477	25,3%	1 713 457	24,8%

Населението в над трудоспособна възраст непрекъснато се увеличава, а населението в под трудоспособна възраст намалява.

Сериозен проблем е значително ниският относителен дял на населението от 0 до 14 г. – 13,75 %. Населението на 65 и повече години непрекъснато нараства и към 31.12.2020 г. е 22,0%.

Таб. 6 Структура на населението по местоживеене, полово съотношение и коефициент на възрастова зависимост в област Шумен и Република България

Година Област	Структура на населението по местоживеене		Полово съотношение	Отношение на населението на възраст под 15 и на 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години	Отношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години
	%		брой жени на 1 000 мъже	%	%
	град	село	общо	общо	общо
2018 година					
Шумен	61,4	38,5	1 048	54,7	33,1
Р. България	73,7	26,3	1 061	55,5	33,2
2019 година					
Шумен	61,2	38,8	1 053	55,6	34,5
Р. България	73,7	26,3	1 063	56,4	33,8
2020 година					
Шумен	59,9	40,1	1 052	55,9	34,4
Р. България	72,9	27,1	1 065	56,7	34,1

Продължава процесът на остаряване на населението. В края на 2020 г. разпределението на жителите на областта по възрастови групи е както следва:

- от 0 до 14 години – 13,75 % (23 663души)
- от 15 до 64 години – 64,27% (110 195 души)
- над 65 години – 22,00 % (37 923 души)

В края на 2019 г. разпределението на жителите на областта по възрастови групи е както следва:

- от 0 до 14 години – 13,89 % (23 929души)
- от 15 до 64 години – 64,27% (110 716души)
- над 65 години – 21,83 % (37 617души)

В сравнение с 2019 г. делът на лицата на 65 и повече навършени години в региона нараства с 0,17 процентни пункта.

В област Шумен относителният дял на жените на възраст над 65 години е 25,30 %, а на мъжете – 18,20 %. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея по-ниската средна продължителност на живота при тях.

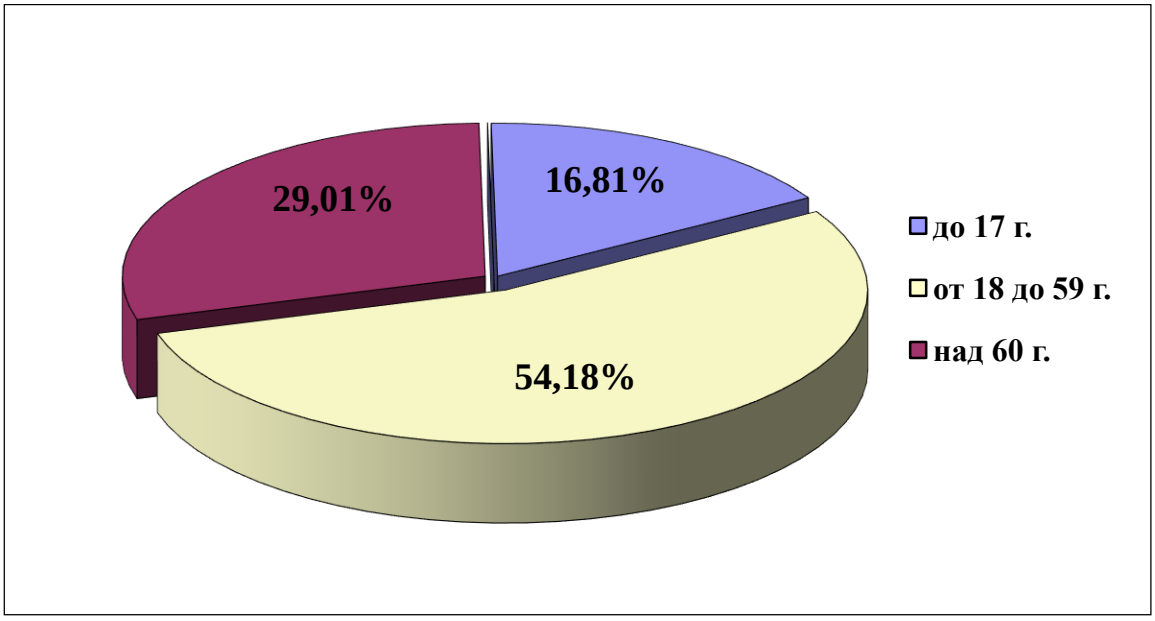
Делът на лицата на 65 и повече навършени години в страната е 22 % и относителният дял на жените на възраст над 65 години е 25,3%, а на мъжете – 18,2 %.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2020 г. е 103 026 души, или 59,9 % от цялото население на област Шумен, като мъжете са 54 305, а жените – 48 721. Трудоспособното население е намаляло с 336 души спрямо предходната година. Към края на 2020 г. в над

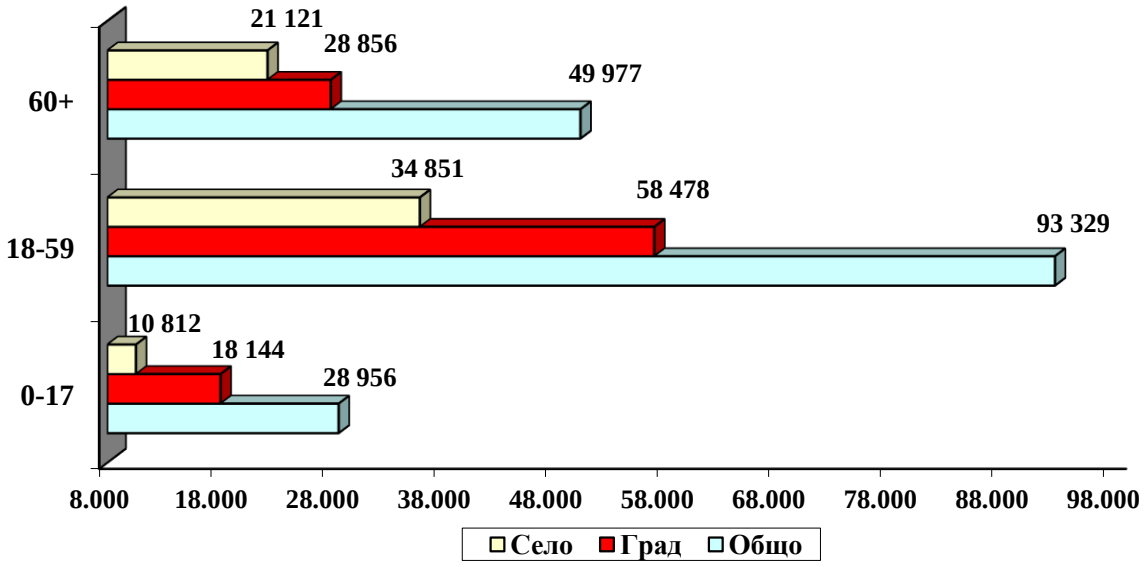
трудоспособна възраст са 43 477 души, или 25,3% (увеличение с 0,2 процентни пункта спрямо 2019 г.), а под трудоспособна възраст са 25 278, или 14,7 % от населението на областта.

Таб. 7 Възрастова структура на населението в област Шумен

Години	Възрастови групи						
	Общо	0-17	% от общия брой	18-59	% от общия брой	60+	% от общия брой
Общо							
2018	172 355	29 099	16,9	94 205	54,66	49 051	28,4
2019	172 262	28 956	16,8	93 329	54,18	49 977	29,0
2020	171 781	28 680	16,7	92 815	54,0	50 286	29,3
В градовете							
2018	105 908	17 963	16,9	59 551	56,23	28 394	26,8
2019	105 478	18 144	17,2	58 478	55,44	28 856	27,4
2020	102 877	18 121	17,6	56 882	55,3	27 969	27,2
В селата							
2018	66 447	11 136	16,8	34 654	52,15	20 657	31,1
2019	66 784	10 812	16,2	34 851	52,18	21 121	31,6
2020	68 904	10 559	15,3	35 933	52,1	22 317	32,4

Фиг. 5 Възрастови групи в област Шумен през 2020 година (в %)

Фиг. 7 Възрастови групи в област Шумен през 2020 година

От представените данни за тригодишен период се наблюдава ясна тенденция за намаляване и застаряване на населението в Шуменска област, по-ясно изразено в селата и при жените.

Трудоспособното население заема най-висок дял във възрастовата структура на населението в област Шумен, но и в тази категория е налице намаление на населението както в абсолютен брой, така и като относителен дял.

Изводи:

- В резултат на демографски и миграционни процеси през последните години се утвърдиха неблагоприятни тенденции за трайно намаляване броя на населението в Област Шумен. Процесът на депопулация е налице във всички общини на областта.
- Като цяло женското население продължава да бъде с по-висок относителен дял. С нарастване на възрастта се увеличава броят и относителният дял на жените от общото население.
- Тенденцията за увеличаване на населението в селата. Все повече хора предпочитат живота на село, отколкото в града.
- През 2020 г. намалява относителният дял на градското население за сметка на увеличаване населението по селата, като темповете за региона са значително по-бавни от тези за страната. Тенденцията за застаряване на населението е по-силно изразена в градовете.
- Промените във възрастовата структура през последните години се характеризират с увеличаване относителния дял на лицата над 65-годишна възраст и намаляване дела на детското население и населението в трудоспособна възраст.
- Застаряването на населението поражда редица здравни, социални и икономически проблеми. Увеличените потребности от здравни грижи и социално подпомагане водят до увеличаване на разходите в тези сфери и необходимост от по-големи ресурси.

1.2. РАЖДАЕМОСТ

Раждаемостта е важен демографски показател, свързан с възпроизводството. Върху него оказват влияние икономически, психологически, демографски и медико-социални фактори.

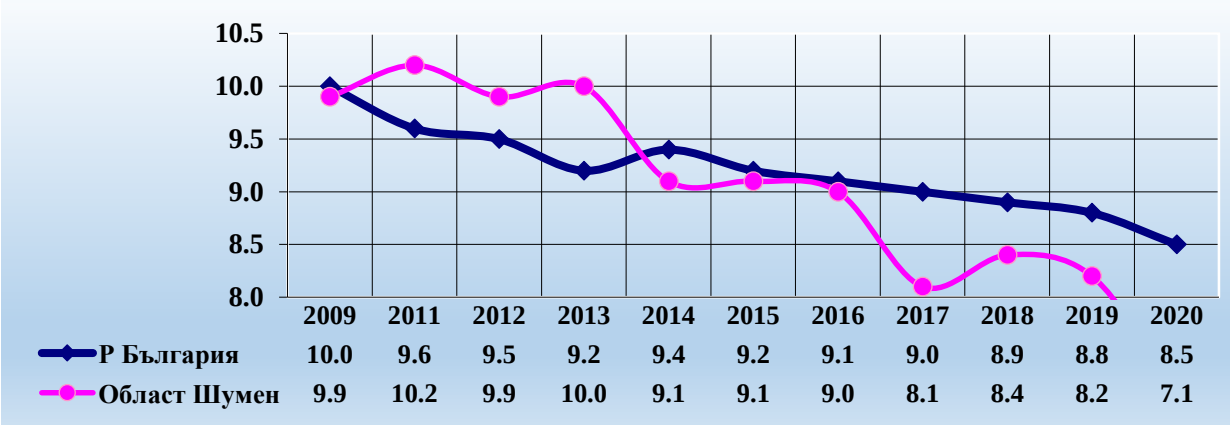
Живородените деца в област Шумен през последните три години са:

- 2018 г. – 1 451.
- 2019 г. – 1 414.
- 2020 г. – 1 225.

Раждаемостта в областта е била по-висока от тази за страната, с изключение на 2009 г. когато е като средната за страната, за 2019 г. раждаемостта е малко по-ниска от средната за страната, а през 2020 също е по-ниска.

Тенденцията за последните години е за намаляване както за страната, така и за област Шумен, като 2015 г. тя е била 9,1 промила, за 2016 г. – 9,0 промила, за 2017 г. – 8,1 промила, за 2018 г. – 8,4 промила, 2019 г. – 8,2 промила, а през 2020 г. – 7,1 промила и е под средната за страната – 8,5 промила.

На 1 000 души от градското население се падат по 8,1 живородени деца (за РБ –8,9 деца), а на 1 000 души от селското население – 8,4 живородени деца (за РБ - 8,5 деца).

Фиг. 8 Раждаемост в област Шумен и страната (на 1000)

Регистрираният брой живородени деца през 2020 г. са 1 225, които са със 189 по-малко от 2019 г., като момчетата (653) са с 81 повече от момичетата (572). От живородените деца 564 (46%) са брачни и 661 (54%) са извънбрачни.

Върху броя на ражданията съществено влияние оказва контингентът на жените в детеродна възраст, който намалява. Повъзрастовите показатели за плодовитост на жените показват, че най-висока е плодовитостта сред жените на възраст от 20 до 29 години (357 живородени от общо 1 225). Сравнително висока е плодовитостта сред жените на възраст 30-34 години (311 живородени) и сред по-младите майки под 20 (104 живородени).

Тоталният коефициент на плодовитост (среден брой деца, които една жена ражда през целия си детероден период) спада до 1,51 ‰ деца през 2019 г. за областта (1,58 ‰ за страната), а през 2020 г. спада до 1,35 ‰ за областта (1,56 ‰ за страната).

Таб. 8 Живородени за последните 3 години в област Шумен

Общини	Живородени 2018 г.			Живородени 2019 г.			Живородени 2020 г.		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Момчета	Момичета
ШУМЕН	**1 451**	**777**	**674**	**1 414**	**725**	**689**	**1 225**	**653**	**572**
Велики Преслав	90	43	47	85	43	42	82	45	37
Венец	66	35	31	70	48	22	43	25	18
Върбица	86	47	39	80	42	38	64	36	28
Каолиново	124	69	55	121	62	59	93	48	45
Каспичан	57	27	30	80	38	42	61	32	29
Никола Козлево	80	40	40	84	49	35	71	38	33
Нови пазар	148	75	73	126	55	71	118	58	60
Смядово	43	19	24	43	24	19	43	25	18
Хитрино	31	19	12	38	19	19	40	18	22
Шумен	726	403	323	687	345	342	610	328	282

В териториален аспект най-голям е броят на живородените в Шуменска община – 610 (49,79‰), а най-малък в община Хитрино – 40 (3,26‰ и Смядово - 43 (3,51‰)

През 2020 г. в областта има 2 мъртвородени деца, от които 1 брачно и 1 извънбрачно; 2 момчетата. За 2019 г. те са 4 мъртвородени деца, от които 3 брачни и 1 извънбрачно; 2 момчетата и 2 момичета.

През 2020 г. средната възраст на майката при раждане в областта е 29,9 години, а за страната 28,9 години. Средната възраст на майката при раждане на първо дете за областта е 24,7 години, а за страната – 27,5 години.

Таб. 9 Раждания и аборти в област Шумен

Година	Брой		На 1000 жени от 15 до 49 години	
	Раждания*	Аборти	Раждания**	Аборти
2018	1 457	344	39,70	9,41
2019	1 414	349	40,64	9,73
2020	1 225	369	34,51	10,39

Забележка:
* Раждания – всичко (живородени и мъртвородени)
** Раждания – само живородени (за изчисляване на общата плодовитост)

През 2020 г. в област Шумен са извършени 369 аборта, което е повече спрямо 2019 г. с 20 броя. Наблюдава се леко намаляване на абортите по желание, като техния брой през 2019 е 285 бр., а през 2020 г. е - 278 броя.

Изводи:

- Върху раждаемостта съществено влияние оказват недостатъчната материална и жилищна осигуреност на семействата, снижаването на жизнения стандарт, високото ниво на безработица сред младите възрастови групи, намаляването и застаряването на фертилния контингент, измененията във фертилното поведение и психологическата нагласа за малко деца в семейството и др.
- Коефициентът на раждаемост в област Шумен през 2020 г. и броя на живородените деца е по-малък от предходната година. Основна причина за по-ниска раждаемост през 2020 г. е пандемията от COVID-19.
- Раждаемостта през 2020 г. в градовете и селата е намаляла.
- Броят на мъртвородените деца през 2020 г. е по-нисък от този за 2019 и 2018 г.
- Жените от Шуменска област раждат на по-ранна възраст в сравнение със средностатистическата българка. Леко увеличена е общата плодовитост при намаляващ брой жени във фертилна възраст. Тоталния коефициент на плодовитост на жените в област Шумен е еднакъв с този за страната. Увеличен е броят на абортите с 20 бр. повече от 2019 г.

1.3 ОБЩА СМЪРТНОСТ

През 2020 г. се наблюдава рязко повишение на общата смъртност, както в област Шумен (18,1 ‰), така и в Република България (18,0 ‰). С общо 2,5 промила повече за област Шумен и Република България, спрямо 2019 г.

През 2020 г. се отчита по-ниска смъртност при мъжете 19,2 ‰ в област Шумен при 19,9 за страната и по-висока при жените 17,1 в област Шумен при 16,5 за страната.

Таб. 10 Обща и детска смъртност в област Шумен и Република България

	2019 г.						2020 г.					
	Смъртност на 1 000 души от населението			Детска смъртност на 1 000 живородени			Смъртност на 1 000 души от населението			Детска смъртност на 1 000 живородени		
	общо	мъже	жени	общо	момчета	момичета	общо	мъже	жени	общо	момчета	момичета
България	15,5	16,6	14,5	5,6	6,1	5,0	18,0	19,9	16,5	5,1	5,3	4,9
Шумен	15,6	17,3	14,0	3,5	2,8	4,4	18,1	19,2	17,1	8,2	6,1	10,5

По данни на РЗИ-Шумен, получени при обработка на демографските показатели, могат да се направят следните изводи:

С най-висока обща смъртност през 2020 г. са общините Смядово (26,4 ‰), Каспичан (22,2 ‰), Хитрино (19,7 ‰) и Велики Преслав (19,7 ‰), следвани от Нови пазар (19,6 ‰) и Никола Козлево (19,2 ‰). Равнището на показателя под средното за региона и за страната е в общините Венец (17,8 ‰), Шумен (17,2 ‰), Каолиново (16,6 ‰), и Върбица (15,3 ‰).

С най-висока обща смъртност през 2019 г. са общините Хитрино (22,5 ‰), Каспичан (22,2 ‰) и Смядово (18,9 ‰), следвани от Велики Преслав (18,4 ‰), Нови пазар (17,3 ‰) и Венец (13,6 ‰). Равнището на показателя под средното за региона и за страната е в общините Шумен (14,7 ‰), Никола Козлево (14,2 ‰), Каолиново (13,8 ‰), и Върбица (12,0‰).

За 2020 г. данните за областта сочат, че смъртността е с по-високи стойности в селата – 1380 умрели (20 ‰), при 1736 (16,9 ‰) в градовете.

За 2019 г. смъртността е била – 1 213 умрели (18,2 ‰) в селата, при 1 479 умрели (13,9 ‰) в градовете.

Общата смъртност в сравнение с 2019 година е увеличена в градовете и селата.

Статистиката сочи, че мъжете са с по-ниска продължителност на живота от жените и коефициентът на смъртност при тях е по-висок. През 2020 г. в Шуменска област са починали 1 607 мъже и 1 509 жени, като нивото на смъртност при жените (17,1‰) е с 2,1 пункта по-ниско от това на мъжете (19,2‰).

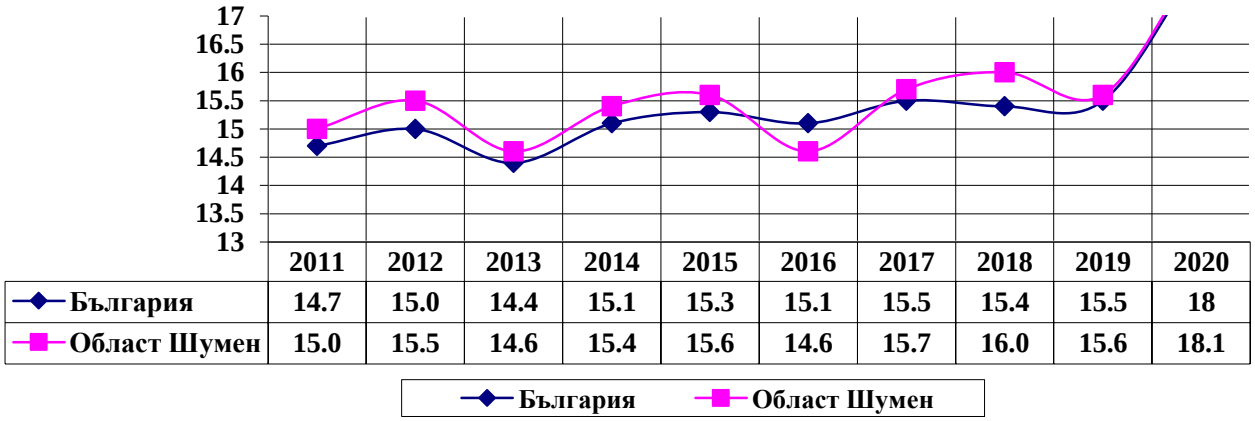
Както в страната, така и в област Шумен поддържането на високо равнище на смъртността се дължи на умирания в по-високи възрасти. Нивата на по-високата смъртност през 2020 г. се дължи основно на пандемията от COVID-19.

По данни на НСИ вероятността за смърт на млади хора в региона е най-ниска между 20 и 29 години, като през 2019 г. починалите в тези възрасти са 10. Има и 23 смъртни случая във възрастовия диапазон от 1 до 19 години.

Средната продължителност на живота за последните три години е 73,7 години, като отново данните за мъжете са с по-неблагоприятни стойности – 70,5 години, а при жените е 77,0 години.

Таб. 11 Смъртност по общини в област Шумен

Общини	**2018 г.**			**2019 г.**			**2020 г.**		
	Брой	**Население (среден брой)**	**На 1 000 души население**	**Брой**	**Население (среден брой)**	**На 1 000 души население**	**Брой**	**Население (среден брой)**	**На 1 000 души население**
ШУМЕН	**2 768**	**172 661**	**16,0**	**2692**	**172 262**	15,6	**3116**	**171 781**	18,1
Велики Преслав	234	12 315	19,0	226	12 047	18,4	239	12 148	19,7
Венец	112	7 209	15,5	99	7248	13,7	127	7145	17,8
Върбица	128	10 376	12,3	126	10 433	12,1	155	10 412	15,3
Каолиново	187	12 709	14,7	181	13 025	14,2	214	12 888	16,6
Каспичан	152	7 357	20,7	139	7230	18,9	166	7478	22,2
Никола Козлево	83	6 220	13,3	90	6327	14,5	121	6310	19,2
Нови пазар	267	16 171	16,5	276	15 909	17,1	310	15 799	19,6
Смядово	151	6 090	24,8	115	6000	18,9	161	6109	26,4
Хитрино	124	6 713	18,5	151	6891	22,5	140	7105	19,7
Шумен	1 330	87 2	15,2	1289	87 152	14,7	1 483	86 387	17,2

Фиг. 9 Обща смъртност в област Шумен и страната (на 1000) от 2011 до 2020 г.

За 2020 г. на първо място по причини за смъртност в област Шумен и с най-голям относителен дял 55,1 % са Болестите на кръвообращението – 998,7 ‰ на 100 000 население при 1090,1‰, (64,4%) за страната. През 2019 г. те са били 945,5 ‰ с относителен дял 61,8 % (по-ниски от средните за страната – 991,2 ‰, 65,0 %).

На второ място по смъртност са онкологичните заболявания – 266,2 на 100 000 население с относителен дял 14,7 %, при 267,2 ‰, (16,9 %) за страната. През 2019 г. те са били 279,7 ‰ с относителен дял 17,0 % (близки до средните за страната – 267,2 ‰, 16,1%).

С най–висок относителен дял за областта са онкологичните заболявания на трахеята, бронхите и белия дроб, следвани от тези на дебелото черво (колон), ректума и ануса и на трето място злокачествени новообразуване на панкреаса.

На трето място по причини за смъртност през 2020 г. в област Шумен с 141,3 ‰ на 100 000 души население е COVID-19. За годината са починали 243 души, в т.ч. 143 мъже и 100 жени. Показателят за област Шумен е доста над средното за страната 123,4 ‰ на 100 000 души.

Тази тенденция се запазва относително постоянна в годините, като надвишава средните стойности за страната и всяка следваща година е по–висока.

Таб. 12 Смъртност по причини през 2020 година и пол

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" [1]	**България**			**Шумен**		
	общо	**мъже**	**жени**	**общо**	**мъже**	**жени**
Общо	**1798,9**	**1963,0**	**1644,6**	**1811,4**	**1917,5**	**1710,6**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести (A00-B99)	6,1	7,1	5,2	8,1	11,9	4,5
Туберкулоза (A15-A19, B90)	1,1	1,8	0,4	1,2	2,4	-
Болест, предизвикана от вируса на човешкия имунодефицит (HIV) (B20-B24)	0,3	0,4	0,2	-	-	-
Вирусен хепатит (B15-B19), B94.2	0,5	0,7	0,3	-	-	-
Други инфекциозни и паразитни болести (A00-A09, A20-B09, B25-B89, B91-B94.1, B94.8-B99)	4,3	4,2	4,3	7,0	9,5	4,5
Клас II Новообразувания (C00-D48)	267,2	316,6	220,7	266,2	311,4	223,3
Злокачествени новообразувания (C00-C97)	265,7	315,1	219,3	265,1	310,2	222,2
в това число:						

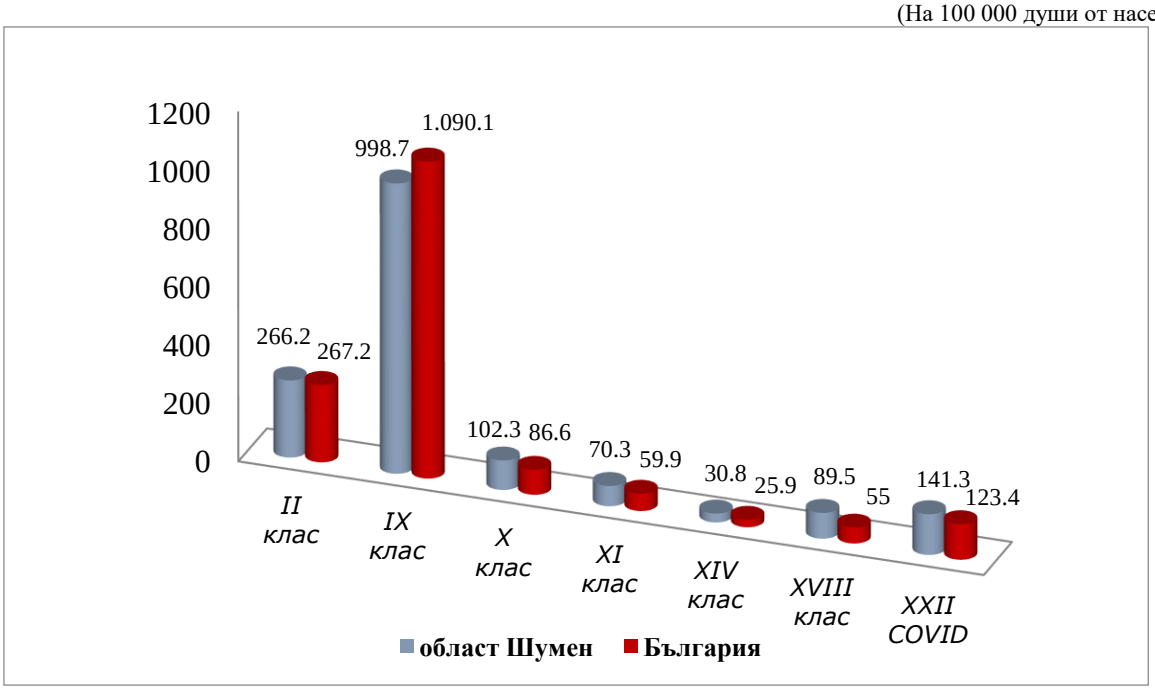
Злокачествени новообразувания на устните, устната кухина и фаринкса (C00-C14)	5,8	9,1	2,7	5,8	7,2	4,5
Злокачествено новообразувание на хранопровода (C15)	3,2	5,5	1,0	2,9	4,8	1,1
Злокачествено новообразувание на стомаха (C16)	15,6	19,5	11,9	14,5	17,9	11,3
Злокачествено новообразувание на дебелото черво (колон), ректума и ануса (C18-C21)	38,7	46,7	31,1	37,8	47,7	28,3
Злокачествено новообразувание на черния дроб и интрахепаталните жлъчни пътища (C22)	10,0	12,6	7,5	12,8	15,5	10,2
Злокачествено новообразувание на панкреаса (C25)	18,0	20,5	15,6	22,1	17,9	26,1
Злокачествено новообразувание на ларинкса (C32)	5,4	10,4	0,6	4,7	8,4	1,1
Злокачествено новообразувание на трахеята, бронхите и белия дроб (C33-C34)	50,0	76,7	24,8	52,3	87,1	19,3
Злокачествен меланом на кожата (C43)	2,5	2,9	2,0	-	-	-
Злокачествено новообразувание на млечната жлеза (C50)	20,6	0,7	39,4	16,3	-	31,7
Злокачествено новообразувание на шийката на матката (цервикс) (C53)	5,2	-	10,2	6,4	-	12,5
Злокачествено новообразувание на тялото на матката (C54-C55)	5,6	-	10,9	5,8	-	11,3
Злокачествено новообразувание на яйчника (C56)	6,6	-	12,8	5,2	-	10,2
Злокачествено новообразувание на простатата (C61)	17,2	35,5	-	11,0	22,7	-
Злокачествено новообразувание на бъбрека, с изключение на бъбречното легенче (C64)	5,6	8,3	3,1	5,2	6,0	4,5
Злокачествено новообразувание на пикочния мехур (C67)	9,0	14,5	3,9	8,7	14,3	3,4
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на централна та нервна система (C70-C72)	9,7	10,5	9,0	7,6	11,9	3,4
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на щитовидната жлеза (C73)	0,9	0,9	0,9	2,3	1,2	3,4
Болест на 'Hodgkin и лимфоми (C81-C86)	4,5	4,7	4,4	2,3	3,6	1,1
Левкемия (C91-C95)	6,2	7,5	5,0	4,7	2,4	6,8
Други злокачествени новообразувания на лимфната, кръвотворната и сродните им тъкани (C88, C90, C96)	2,4	2,5	2,4	1,7	2,4	1,1
Други злокачествени новообразувания (C17, C23-C24, C26-C31, C37-C41, C44-C49, C51-C52, C57-C60, C62-C63, C65-C66, C68-C69, C74-C80, C97)	22,9	26,0	20,1	34,9	39,4	30,6
Новообразования in situ, доброкачествени новообразования и новообразувания с неопределен или неизвестен характер (D00-D48)	1,5	1,5	1,4	1,2	1,2	1,1
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм (D50-D89)	2,1	2,2	2,0	5,2	3,6	6,8
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата (E00-E89)	26,1	25,9	26,3	37,2	27,4	46,5
Захарен диабет (E10-E14)	25,5	25,4	25,6	36,6	27,4	45,3

Други ендокринни, хранителни и метаболитни разстройства (E00-E07, E15-E89)	0,6	0,4	0,7	0,6	-	1,1
Клас V Психични и поведенчески разстройства (F01-F99)	2,0	2,4	1,6	-	-	-
Деменция (F01, F03)	0,9	0,7	1,1	-	-	-
Злоупотребата с алкохол (включително алкохолна психоза) (F10)	0,7	1,3	0,2	-	-	-
Наркотична зависимост, токсикомания (F11-F16, F18-F19)	0,0	0,0	-	-	-	-
Други психични и поведенчески разстройства (F04-F09, F17, F20-F99)	0,4	0,4	0,4	-	-	-
Клас VI, VII, VIII Болести на нервната система и сетивните органи (G00-H95)	13,7	14,3	13,0	16,3	19,1	13,6
Болест на Parkinson (G20)	3,5	3,8	3,3	8,1	11,9	4,5
Болест на Алцхаймер (G30)	1,2	1,0	1,5	5,2	3,6	6,8
Други заболявания на нервната система и сетивните органи (G00-G12, G14, G21-G25, G31-H95)	8,9	9,6	8,3	2,9	3,6	2,3
Клас IX Болести на органите на кръвообращението (I00-I99)	1090,1	1101,8	1079,1	998,7	946,2	1048,6
Исхемична болест на сърцето (I20-I25)	219,8	245,3	195,9	190,7	208,8	173,4
в това число:						
Остър инфаркт на миокарда (I21-I22)	80,5	103,9	58,6	98,8	112,2	86,2
Други форми на исхемична болест на сърцето (I20, I23-I25)	139,3	141,4	137,3	91,8	96,6	87,3
Други болести на сърцето (I30-I51)	372,9	377,2	368,9	215,1	194,5	234,7
Мозъчносъдови болести (I60-I69)	317,4	302,5	331,4	319,7	303,1	335,6
Други болести на органите на кръвообращението (I00-I15, I26-I28, I70-I99)	179,9	176,8	182,8	273,2	239,8	304,9
Клас X Болести на дихателната система (J00-J99)	86,6	107,5	67,0	102,3	134,8	71,4
Грип (J09-J11)	0,7	1,0	0,5	0,6	1,2	-
Пневмония (J12-J18)	42,9	52,2	34,1	55,2	72,8	38,5
Хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J47)	21,6	28,5	15,1	36,6	45,3	28,3
в това число:						
Астма (J45-J46)	0,4	0,4	0,4	-	-	-
Други хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J44, J47)	21,2	28,1	14,7	36,6	45,3	28,3
Други болести на дихателната система (J00-J06, J20-J39, J60-J99)	21,4	25,7	17,2	9,9	15,5	4,5
Клас XI Болести на храносмилателната система (K00-K92)	59,9	82,1	39,0	70,3	101,4	40,8
Язва на стомаха, на дванадесетопръстника, гастройеюнална язва (K25-K28)	3,5	4,5	2,6	8,1	9,5	6,8
Цироза, фиброза и хроничен хепатит на черния дроб (K70, K73-K74)	26,4	43,3	10,6	26,7	48,9	5,7
Други болести на храносмилателната система (K00-K22, K29-K66, K71-K72, K75-K92)	30,0	34,4	25,8	35,5	43,0	28,3
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан (L00-L99)	0,8	1,0	0,6	1,2	1,2	1,1
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M99)	0,5	0,7	0,4	0,6	1,2	-

Ревматоиден артрит и артрози (M05-M06, M15-M19)	0,1	0,1	0,1	-	-	-
Други увреждания на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M02, M08-M13, M20-M99)	0,4	0,6	0,3	0,6	1,2	-
Клас XIV Болести на пикочо-половата система (N00-N99)	25,9	29,2	22,8	30,8	38,2	23,8
Болести на бъбреците и уретера (N00-N29)	25,6	28,6	22,7	30,2	37,0	23,8
Други болести на пикочо-половата система (N30-N99)	0,4	0,6	0,2	0,6	1,2	-
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период (O00-O99)	0,1	-	0,1	-	-	-
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период (P00-P96)	2,0	2,3	1,7	2,9	2,4	3,4
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации (Q00-Q99)	1,3	1,4	1,3	0,6	1,2	-
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде (R00-R99)	55,0	57,1	53,1	89,5	97,8	81,6
Внезапна смърт на кърмаче (R95)	0,0	0,1	-	0,6	1,2	-
Недобре определени и неуточнени причини за смърт (R96-R99)	33,7	39,7	28,0	80,8	90,7	71,4
Други симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде (R00-R94)	21,3	17,3	25,1	8,1	6,0	10,2
Клас XX Външни причини за заболеваемост и смъртност (V01-Y98)	36,2	54,2	19,2	40,1	48,9	31,7
Злополуки (V01-X59, Y85-Y86)	21,1	30,6	12,3	27,3	32,2	22,7
в това число:						
Транспортни злополуки (V01-V99,Y85)	6,3	10,2	2,7	4,7	9,5	-
Падания (W00-W19)	6,5	7,6	5,4	10,5	9,5	11,3
Случайно удавяне и потъване във вода '(W65-W74)	1,2	2,0	0,4	0,6	1,2	-
Случайно отравяне и въздействие на отровни вещества (X40-X49)	1,4	2,3	0,6	1,2	1,2	1,1
Други зополуки (W20-W64, W75- X39, X50-59, Y86)	5,8	8,5	3,2	10,5	10,7	10,2
Умишлено самонараняване (X60-X84, Y87.0)	8,5	13,8	3,4	8,1	10,7	5,7
Нападение (X85-Y09, Y87.1)	0,7	1,0	0,5	2,9	2,4	3,4
Нараняване с неопределени намерения (Y10-Y34, Y87.2)	5,3	8,0	2,7	1,7	3,6	-
Други външни причини за травми и отравяния (Y35-Y84, Y88-Y89)	0,5	0,7	0,3	-	-	-
Клас XXII Кодове за специални цели (U00-U85)	123,4	157,3	91,5	141,3	170,6	113,4
в т.ч. COVID-19 (U07.1-U07.2)	123,4	157,3	91,5	141,3	170,6	113,4

[1] Нов хармонизиран списък по 86 причини, разработен от Евростат, използван за международни сравнения.

(На 100 000 души от населението)

Фиг. 10 Умирания по класове болести в област Шумен и страната (на 100 000) за 2020 г.

Изводи:

Основните причини за нарастване на общата смъртност в област Шумен и страната през последните години са следните:

- нарастване на смъртността в активната възраст от социално-значими заболявания, особено сред мъжете.
- рискови фактори, свързани с начина на живот на населението – тютюнопушене, нерационално хранене, хиподинамия, стрес и др.
- социално-икономически и екологични фактори на средата.

Не на последно място показателите за смъртността се влияят от дейността на здравните служби и нивото на медицинската помощ, оказвана на населението, по отношение на нейната достъпност, своевременност и качество.

1.3.1. ДЕТСКА СМЪРТНОСТ

Детската смъртност е един от най-важните статистически показатели, характеризиращи благополучието на една нация и работата на системата на здравеопазване в дадена страна или регион.

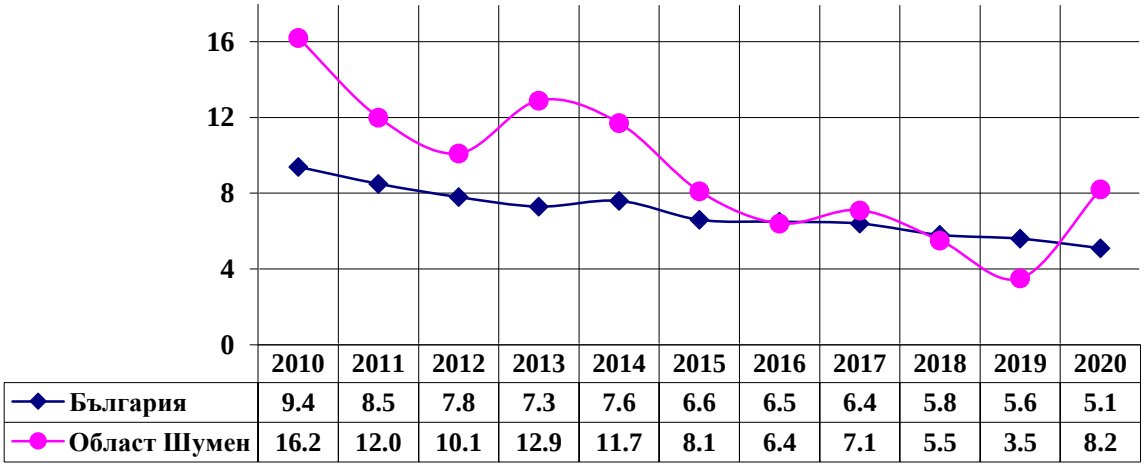
През последните години в област Шумен се наблюдава значително колебаене на показателя „детска смъртност", а именно:

2016 г. – 6,4 ‰ (10 бр. деца под 1 г., 3 момчета и 7 момичета);
2017 г. – 7,1‰ (10 бр. деца под 1 г., 6 момчета и 4 момичета);
2018 г. – 5,5‰ (8 бр. деца под 1 г., 5 момчета и 3 момичета);
2019 г. – 3,5 ‰ (5 бр. деца под 1 г., 2 момчета и 3 момичета);
2020 г. – 8,2 ‰ (10 бр. деца под 1 г., 4 момчета и 6 момичета)

Забелязва се 50% ръст на детската смъртност в област Шумен през 2020 г., като с най-висок процент (50%) от починалите деца до 1 годишна възраст през 2020 г. са заболявания на „ Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период“.

Таб. 13 Детска смъртност (умрели деца до 1 годишна възраст) в област Шумен

Година	Общо		В градовете		В селата	
	Брой	На 1000 живородени	Брой	На 1000 живородени	Брой	На 1000 живородени
2018	8	5,5	5	5,6	3	5,3
2019	5	3,5	3	3,5	2	3,6
2020	10	8,2	6	4,9	4	3,3

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
България	9.4	8.5	7.8	7.3	7.6	6.6	6.5	6.4	5.8	5.6	5.1
Област Шумен	16.2	12.0	10.1	12.9	11.7	8.1	6.4	7.1	5.5	3.5	8.2

Фиг. 11 Детска смъртност в област Шумен и страната (на 1000 живородени деца)

Структура на детската смъртност по причини – водеща е детската смъртност, дължаща се на някои състояния, възникващи през перинаталния период, следвани от някои инфекциозни и паразитни болести.

Таб. 14 Перинатална, неонатална и постнеонатална детска смъртност в област Шумен

Година	Перинатална ДС	Неонатална ДС	Постнеонатална ДС
2018	6,9	3,4	2,1
2019	6,8	3,2	1,9
2020	6,5	4,1	4,1

Разгледана по периоди най-висока е перинаталната детска смъртност. В сравнение с предходната година през 2020 г. е намалена смъртността в перинаталния, но увеличена в неонаталния и в постнеонаталния период. Перинаталната детска смъртност е важен показател за работата на женската консултация, за профилактиката на усложненията на бременността и качеството на родилната помощ.

Изводи:

- Освен като основен показател качеството на медицинската помощ, за детската смъртност значение имат недоносеността и ниската телесна маса на новороденото, както и редица социални и икономически фактори (образование, доходи, начин на живот на семействата, замърсяване на околната среда и др.).
- Предпоставки: най-често това са деца на майки, не посещавали женска консултация, без личен лекар и непълнолетни по възраст.
- След значителен спад през последните години на детската смъртност в област Шумен през 2020 г. се отчита отново покачване, като около 50% са смъртните случаи възникват в перинаталния период.

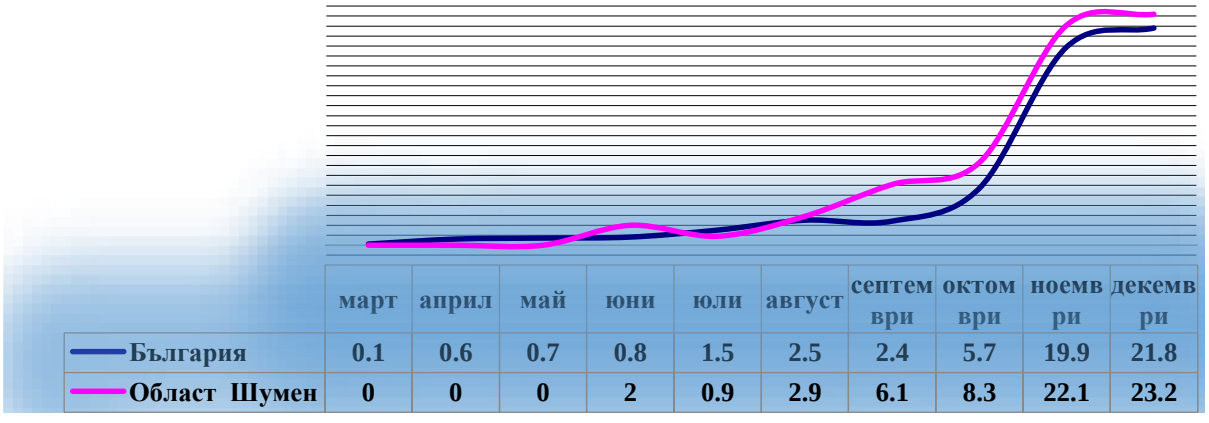
1.3.2. СМЪРТНОСТ ОТ COVID-19

Табл. 15 Смъртност от COVID-19 в област Шумен и Република България през 2020 г.

Области	2020 г.								
	Брой			100 000 души от населението			Относителен дял от всички умирания в областта		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
България	8 554	5 284	3 270	123,4	157,3	91,5	6,9	8,0	5,6
Шумен	243	143	100	141,3	170,6	113,4	7,8	8,9	6,6

През 2020 г. смъртността от COVID-19 е 243 души или 141,3 на 100 000 от населението в област Шумен, като от тях 143 мъже и 100 жени. Относителният дял е 7,8 от всички умирания в областта, като е с 0,9 по-висок от средния за страната. Най-висока е смъртността във възрастовата група между 60-74 години – 127 души или 52%. Най-малка 30-44 години – 5 души или 2%. Под 30 годишна възраст няма починали в областта.

През месеците ноември и декември (II-та вълна) на 2020 година са починали 196 души или 81 % от всички смъртни случаи от COVID-19 за годината. Относителният дял в област Шумен е по-висок почти във всички месеци спрямо средния за страната.

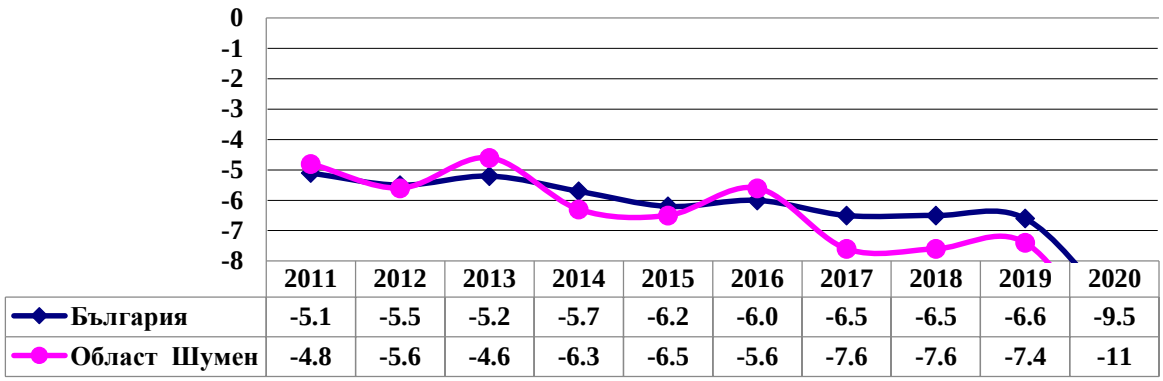
	март	април	май	юни	юли	август	септември	октомври	ноември	декември
България	0.1	0.6	0.7	0.8	1.5	2.5	2.4	5.7	19.9	21.8
Област Шумен	0	0	0	2	0.9	2.9	6.1	8.3	22.1	23.2

Фиг. 12 Относителен дял от всички умирания от COVID-19 по месеци в област Шумен и България

1.4. ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ

Сравнителният анализ на данните за динамиката на коефициента на естествен прираст в област Шумен и страната показва, че в областта е налице значително по-неблагоприятна демографска ситуация и населението не е в състояние да се възпроизвежда.

Наблюдава се известна разлика в показателя за естествен прираст в отделните общини от областта, като с най-негативни показатели през 2020 година е община Смядово (-19,3 ‰) и община Каспичан (-14‰), а с най-добър показател е община Върбица (-8,7 ‰).

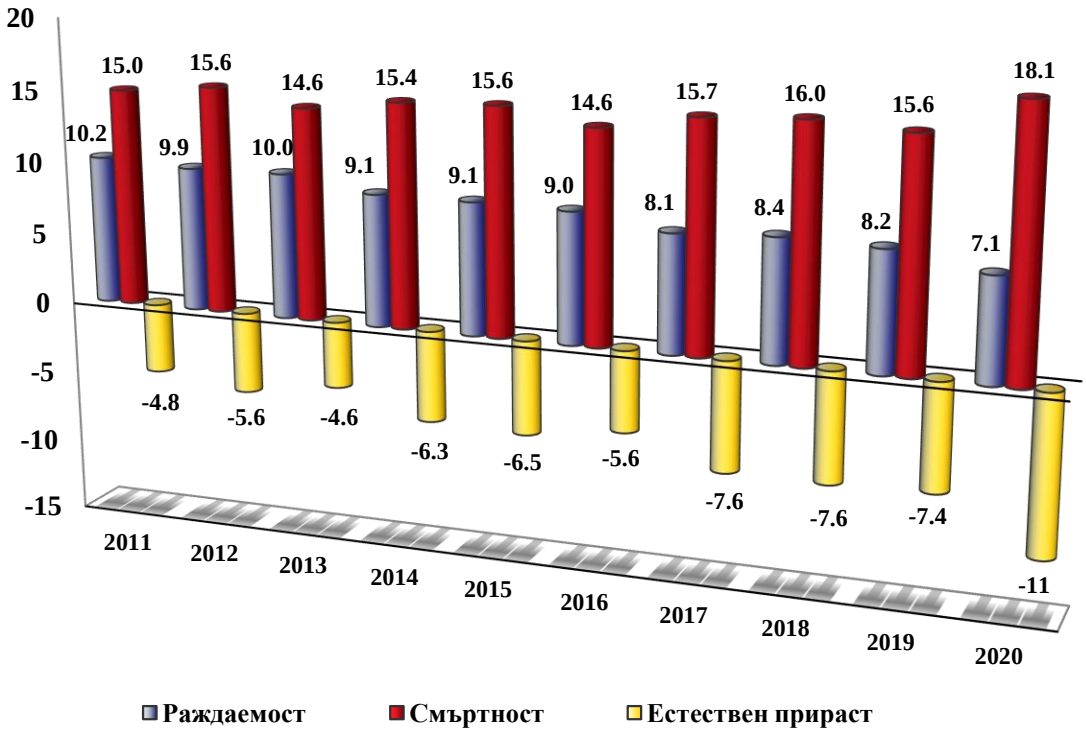

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
България	-5.1	-5.5	-5.2	-5.7	-6.2	-6.0	-6.5	-6.5	-6.6	-9.5
Област Шумен	-4.8	-5.6	-4.6	-6.3	-6.5	-5.6	-7.6	-7.6	-7.4	-11

Фиг. 13 Естествен прираст в област Шумен и страната

Таб. 16 Естествен прираст по общини в област Шумен

Община	2018 г.		2019 г.		2020 г.	
	Брой	На 1000 души	Брой	На 1000 души	Брой	На 1000 души
ШУМЕН	**-1 317**	**-7,6**	**-1 278**	**-7,4**	**- 1 891**	**- 11.0**
Велики Преслав	-144	-11,7	-141	-11,7	-157	-12,9
Венец	-46	-6,4	-29	-4	-84	-11,6
Върбица	-42	-4,0	-46	-4,4	-91	-8,7
Каолиново	-63	-5,0	-60	-4,6	-121	-9,4
Каспичан	-95	-12,9	-59	-8,1	-105	-14,0
Никола Козлево	-3	-0,5	-60	-9,4	-50	-7,9
Нови пазар	-119	-7,4	-150	-9,4	-192	-12,2
Смядово	-108	-17,7	-72	-12	-118	-19,3
Хитрино	-93	-13,9	-113	-16,3	-100	-14,1
Шумен	-604	-6,9	-602	-6,9	-873	-10,1

Фиг. 14 Раждаемост, смъртност и естествен прираст в област Шумен (2011-2020 г.)

Мястото на здравеопазването при решаването на демографските проблеми на населението е безспорно, но не е решаващо. Подобряването на демографското състояние е сложен и продължителен процес, който зависи от активните и целенасочени действия не само на здравните институции, но и на редица други организации, както и на цялото общество.

Таб. 17 Движение на населението по общини в област Шумен за 2020 г.

Община	Население	Живо-родени	Мъртво-родени	Умрели	Детска смърт-ност	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст
Област	**171 781**	**1225**	**5**	**3116**	**10**	**- 1 891**	**7899**	**6489**	**1410**
Велики Преслав	12 148	82		239	0	-157	549	291	258
Венец	7145	43		127	0	-84	237	256	-19
Върбица	10 412	64		155	2	-91	247	177	70
Каолиново	12 888	93		214	1	-121	342	358	-16
Каспичан	7478	61		166	0	-105	509	156	353
Никола Козлево	6310	71		121	1	-50	220	187	33
Нови пазар	15 799	118		310	1	-192	448	366	82
Смядово	6109	43		161	1	-118	368	141	227
Хитрино	7105	40		140	0	-100	523	209	314
Шумен	86 387	610		1483	4	-873	4 456	4 348	108

* От 2007 година механичното движение на населението включва не само вътрешната миграция, а и движението на лицата към и от страната.

Механичният прираст в област Шумен за 2020 г. е положителен, а именно заселените в областта са 7899, а изселените 6489. Единствените общини с отрицателен механичен прираст са община Венец (-19) и община Каолиново (-16).

Важно значение за снижаването на детската смъртност има организацията на медицинското наблюдение на бременните и децата през първата година от живота им, организацията на родилната помощ и медицинската помощ за болните деца. Ранният обхват на бременните, системното им и активно наблюдение, особено на бременните с висок риск (3-ти и по-висок пореден номер на раждане, малък интервал между ражданията, възраст на майката до 20 или над 35 години, екстрагенитални заболявания на майката, злоупотреба с алкохол, тютюнопушене, наркотици, извънбрачна бременност), добрата организация на дейността в родилните отделения намаляват вероятността от умиране на детето в неонаталния период и са предпоставка за намаляване и на постнеонаталната смъртност.

Отчитането на тези закономерности и насочването на вниманието към рисковите семейства, рисковите бременности и рисковите деца до 1 г. възраст разкрива значителни резерви за снижаване на детската смъртност. Това налага утвърждаването на грижите за бременните и децата като приоритетни направления в реформата на извънболничната помощ у нас.

Изводи:

- В областта значително е увеличена общата смъртност, която е и малко над средната за страната;
- Естественият прираст продължава да е отрицателен и значително по-неблагоприятен от този за страната, както и за предходната 2019 г.
- За подобряване здравето на населението е необходимо продължаване на дейностите по национални програми и политики за ограничаване на заболеваемостта и смъртността от социално значими заболявания, свързани с поведенческите фактори на риска (тютюнопушене, нездравословно хранене, злоупотреба с алкохол, ниска двигателна активност и др.) и както и ефективността от икономическата и социална политика, респ. факторите на жизнената среда.

1.5. ЗАБОЛЕВАЕМОСТ И БОЛЕСТНОСТ

През 2020 година в лечебните заведения за извънболнична помощ в област Шумен ***са регистрирани*** общо ***252 217 заболявания*** (при 307 334 – за 2019 г., 306 764 – за 2018 г., 304 393 – за 2017 г., 338 182 – за 2016 г., 313 914 – за 2015 г., 316 967 – за 2014 г.), а ***болестността*** е 1 466,2 на 1 000 души от населението (при 1 780,2 за 2019 г., 1 776,7 – за 2018 , 1 752,2 – за 2017 г., 1 931,4 – за 2016 г., 1 780,3 – за 2015 г.).

Новооткритите заболявания за 2020 г. са 94 450 (при 122 198 за 2019 г., 119 093 – за 2018 г., 127 198 – за 2017 г., 118 500 – за 2016 г., 121 581 – за 2015 г., 120 034 – за 2014 г.) или ***заболеваемостта*** е 549,1 на 1 000 души от населението (при 742,2 за 2019 г., 689,8 – за 2018 г., 732,2 – за 2017 г., 676,8 – за 2016 г., 689,5 – за 2015 г., 676,3 – за 2014 г.).

При децата до 17 години за 2020 година са ***регистрирани*** общо ***42 397 заболявания*** (при 50 090 за 2019 г., 50 379 – за 2018 г., 49 324 – за 2017 г., 48 102 – за 2016 г., 44 792 – за 2015 г., 44 427 – за 2014 г.), т.е. ***болестността*** при децата през 2020 г. е 246,5 на 1 000 души детско население (при 1722, 6 – за 2018 г., 1 660,3 – през 2017 г., 1 600,2 – през 2016 г., 1 486,5 – през 2015 г., 1 465,6 – през 2014 г.).

Новооткритите заболявания при децата за 2020 г. са 19 676 (при 29 312 за 2019 г., 28 441 през 2018 г., 29 520 – през 2017 г., 28 764 – през 2016 г., 28 512 – през 2015 г., 28 158 – през 2014 г.). ***Заболеваемостта*** на 1 000 деца през 2020 г. е 114,4 (при 954.1 за 2019 г., 972,5 – през 2018 г., 993,7 – през 2017 г., 956,8 – през 2016 г., 946,2 – през 2015 г., 928,9 – през 2014 г.).

- Водещи в ***структурата на болестността*** по класове болести за 2020 година са:

1. *На първо място са Болести на органите на кръвообращението – 31,6 %*
2. *На второ място са Болести на дихателната система – 12,1 %*
3. *На трето място Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан - 7,9 %*

- В ***структурата на заболеваемостта*** по класове болести за 2020 година водещи са:

1. *На първо място са Болести на дихателната система – 15,9 %*
2. *На второ място са Болести на органите на кръвообращението – 13,6 %*
3. *На трето място са Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан – 10,5 %*

По-различна е ***структурата на заболеваемостта при децата до 17 години***:

1. *На първо място са Болести на дихателната система - 36,94 %*
2. *На второ място - Някои инфекциозни и паразитни болести* с *22,69* %
3. *На трето място – Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде* с *6,08* %.

При децата до 17 години повече от половината от ***регистрираните заболявания*** са от *Болести на дихателната система и някои инфекциозни и паразитни болести.*

През 2020 година в лечебните заведения за извънболнична помощ в област Шумен ***са регистрирани*** общо ***252 217 заболявания*** (при 307 334 за 2019 г., 306 764 през 2018 г., 304 393 – за 2017 г., 338 182 – за 2016 г.), а ***болестността*** е 1 466,2 на 1000 души от населението (при 1780,2 за 2019 г., 1 776,7 – за 2018 г., 1 752,2 – за 2017 г.)

Таб. 18 Болестност и заболеваемост в област Шумен през 2020 година

Наименование на болестите по МКБ-10	Болестност			Заболеваемост		
	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Отн. дял %
Общо I-XIX клас	**252 217**	**1466,2**	**100**	**94 450**	**549,1**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	9658	56,1	3,8	4468	25,1	4,7
Клас II Новообразувания	5338	31,0	2,1	1912	11,1	2,0
Клас III Болести на кръвта, кръвотв. органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	1225	7,1	0,5	522	3,0	0,5

Клас IV Болести на ендокр. система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	15 905	92,5	6,3	5033	29,3	5,3
Клас V Психични и поведенчески разстройства	8654	50,3	3,4	2420	14,1	2,6
Клас VI Болести на нервната система	10 782	62,7	4,2	4496	26,1	4,8
Клас VII Болести на окото и придатъците му	13 398	77,9	5,3	7758	45,1	8,2
Клас VIII Болести на ухото и мастоидн. израстък	6858	39,9	2,7	4046	23,5	4,3
Клас IX Болести на орг. на кръвообращението	79 573	462,6	31,6	12 920	75,1	13,7
Клас X Болести на дихателната система	30 614	177,9	12,1	14 351	83,4	15,2
Клас XI Болести на храносмилателната система	8393	48,8	3,3	3958	23,0	4,2
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	5784	33,6	2,3	3421	19,9	3,6
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	19 148	111,3	7,6	9872	57,4	10,5
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	17 256	100,3	6,8	8185	47,6	8,7
Клас XV Бременност, раждане и послеродов п-д	1475	8,6	0,6	826	4,8	0,8
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	19	0,1	0,01	18	0,1	0,02
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на разви-тието), деформации и хромозомни аберации	395	2,3	0,2	155	0,9	0,16
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	5661	32,9	2,2	3869	22,5	4,1
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	8483	49,3	3,4	6098	35,4	6,5

Таб. 19 Болестност и заболеваемост в област Шумен през 2019 година

Наименование на болестите по МКБ-10	**Болестност**			**Заболеваемост**		
	Регист-рирани заболя-вания	**На 1000 души от населе-нието**	**Отн. дял %**	**Регист-рирани заболя-вания**	**На 1000 души от населе-нието**	**Отн. дял %**
Общо I-XIX клас	**307 334**	**1 780,2**	**100**	**122 198**	**742,2**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	15 231	86,4	5,0	7 696	44,3	6,2
Клас II Новообразувания	6 345	36,6	2,1	2 570	14,8	2,0
Клас III Болести на кръвта, кръвотв. органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	1 960	11,3	0,6	911	5,2	0,7
Клас IV Болести на ендокр. система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	18 208	104,8	6,0	4 779	27,5	3,8
Клас V Психични и поведенчески разстройства	8 768	50,5	2,9	1 574	9,1	1,2
Клас VI Болести на нервната система	12 457	71,7	4,1	5 797	33,4	4,6
Клас VII Болести на окото и придатъците му	14 814	85,3	4,9	9 711	55,9	7,6
Клас VIII Болести на ухото и мастоидн. израстък	8 283	47,7	2,7	5 667	32,6	4,5
Клас IX Болести на орг. на кръвообращението	87 356	502,9	28,7	14 487	83,4	11,4
Клас X Болести на дихателната система	45 611	262,5	15,0	26 316	151,5	20,7
Клас XI Болести на храносмилателната система	11 676	67,2	3,8	5 233	30,1	4,1
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	7 604	43,7	2,5	4 883	28,1	3,8
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	21 486	123,7	7,1	10 733	61,8	8,4
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	22 688	130,6	7,5	11 718	67,5	9,2

Клас XV Бременност, раждане и послеродов п-д	1 307	7,5	0,4	663	3,8	0,5
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	64	0,3	0,0	24	0,1	0,0
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	675	3,9	0,2	298	1,7	0,2
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	8 625	49,6	2,8	5 646	32,5	4,4
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	11 472	66,0	3,8	8 492	48,9	6,7

Таб. 20 Болестност и заболеваемост в област Шумен през 2018 година

Наименование на болестите по МКБ-10	**Болестност**			**Заболеваемост**		
	Регистрирани заболявания	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**	**Регистрирани заболявания**	**На 1000 души от населението**	**Отн. дял %**
Общо I-XIX клас	**306 764**	**1 776,7**	**100**	**119 093**	**689,8**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	16269	94,2	5,3	7943	46,0	6,7
Клас II Новообразувания	5978	34,6	1,9	2 382	13,8	2,0
Клас III Болести на кръвта, кръвотв. органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	1 815	10,5	0,6	782	4,5	0,7
Клас IV Болести на ендокр. система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	18 457	106,9	6,0	3 916	22,7	3,3
Клас V Психични и поведенчески разстройства	8 309	48,1	2,7	1 250	7,2	1,0
Клас VI Болести на нервната система	11956	69,2	3,9	5 491	31,8	4,6
Клас VII Болести на окото и придатъците му	14 532	84,2	4,7	9 364	54,2	7,9
Клас VIII Болести на ухото и мастоидн. израстък	8 209	47,5	2,7	5 283	30,6	4,4
Клас IX Болести на орг. на кръвообращението	93446	541,2	30,5	12901	74,7	10,8
Клас X Болести на дихателната система	46674	270,3	15,2	25289	146,5	21,2
Клас XI Болести на храносмилателната система	10250	59,4	3,3	4835	28,0	4,1
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	7 415	42,9	2,4	4 706	27,3	4,0
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	21 478	124,4	7,0	10 768	62,4	9,0
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	20 692	119,8	6,7	9 702	56,2	8,1
Клас XV Бременност, раждане и послеродов п-д	1 274	7,4	0,4	541	3,1	0,5
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	58	0,3	0,0	34	0,2	0,0
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	665	3,9	0,2	274	1,6	0,2
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	8 283	48,0	2,7	5 459	31,6	4,6
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	11 004	63,7	3,6	8 173	47,3	6,9

1.5.1. ИНФЕКЦИОЗНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Таб. 21 Инфекциозни заболявания в област Шумен през 2019 г. и 2020 г.

Наименование на болестите	2019			2020		
	Регистрирани заболявания	На 100 000 души от населението	Отн. дял %	Регистрирани заболявания	На 100 000 души от населението	Отн. дял %
Общо	**1080**	**627,0**	**100**	**4 937**	**2 874,0**	**100**
Въздушно-капкови инфекции	**460**	**267,0**	**42,6**	**4 703**	**2 737,8**	**95,3**
Скарлатина	69	40,0	15,0	22	12,8	0,5
Морбили	-	-	-	1	0,6	0,02
Коклюш	1	0,6	0,2	-	-	-
Рубеола	-	-	-	-	-	-
Варицела	357	207,2	77,6	447	260,2	9,5
Епидемичен паротит	-	-	-	-	-	-
Дифтерия	-	-	-	-	-	-
Туберкулоза	33	19,2	7,2	13	7,6	0,3
COVID-19	-	-	-	4 233	2 464,2	90,0
Чревни инфекции	**576**	**334,4**	**53,3**	**209**	**121,7**	**4,2**
Гастроентерит, ентерколит	365	211,9	63,4	98	57,0	46,9
Коремен тиф/паратиф	-	-	-	-	-	-
Дезентерия (шигелоза)	8	4,6	1,4	2	1,2	1,0
Салмонелози	40	23,2	6,9	29	16,9	13,9
Вирусен хепатит А и В	24	13,9	4,2	13	7,6	6,2
Холера	-	-	-	-	-	-
Лептоспироза	2	1,2	0,3	-	-	-
Жиардиаза (ламблиоза)	49	28,4	8,5	46	26,8	22,0
Колиентерити	11	6,4	1,9	9	5,2	4,3
Ротавирусен гастоентерит	73	42,4	12,7	10	5,8	4,8
Йерсиниоза	4	2,3	0,7	1	0,6	0,5
Кръвни инфекции (трансмисивни)	**16**	**9,3**	**1,5**	**9**	**5,2**	**0,2**
Ку треска	1	0,6	6,3	2	1,2	22,2
Кримска-Конко хеморагична треска	-	-	-	-	-	-
Малария	-	-	-	-	-	-
Лаймска борелиоза	6	3,5	6,3	3	1,7	33,3
Марсилска треска	9	5,2	56,3	4	2,3	44,4
Паразитологични инфекции	**14**	**8,1**	**13,0**	**7**	**4,1**	**0,1**
Трихинелоза	-	-	-	-	-	-
Малария	-	-	-	-	-	-
Ехинекокоза	11	6,4	78,6	5	2,9	71,4
Тениаринхоза	3	1,7	21,4	2	1,2	28,6
Невроинфекции	**1**	**0,6**	**0,1**	**2**	**1,2**	**0,04**
Менингококов менингит и сепсис	-	-	-	-	-	-
Бактериални менингити и менингоенцефалити	1	0,6	100	2	1,2	100

Вирусни менингити и менингоенцефалити	-	-	-	-	-	-
Покривни инфекции (контрактни)	**5**	**2,9**	**0,5**	**1**	**0,6**	**0,02**
Вирусни хепатити тип В, С и Д	5	2,9	100	1	06	100
Антракс	-	-	-	-	-	-
Бяс	-	-	-	-	-	-
Тетанус	-	-	-	-	-	-
Полово предавани инфекции	**8**	**4,6**	**0,7**	**6**	**3,5**	**0,1**
Сифилис	6	3,5	75,0	2	1,2	33,3
HIV инфекция и СПИП	2	1,1	25,0	4	2,3	66,6

През 2020 г. са регистрирани 4 937 заразни заболявания, срещу 1 080 през 2019 г. Голямата разлика идва от случаите на инфекцията от COVID-19, която с относителен дял 90% от всички заразни заболявания през 2020 г. Останалите инфекциозни заболявания са 704 бр. или 35 % по-малко от тези през 2019 г. – 1080 бр.

Епидемиологична характеристика на острата заразна заболеваемост през 2020 г. в област Шумен е следната:

- Заболеваемостта от чревни инфекции през 2020 г. е 2,7 или 64% пъти по-ниска от 2019 г.
- При заболеваемостта от въздушно-капкови инфекции, като изключим COVID-19 се наблюдава леко увеличение в сравнение с 2019 г. Най-вече при заболяванията от варицела.
- Наблюдава се двойно намаление на заболеваемостта от вирусни хепатити тип А и В.
- Заболеваемостта от от трансмисивни инфекции също е понижена с 4,1 пъти в сравнение с 2019 г.

1.5.2. АКТИВНА ТУБЕРКУЛОЗА

Болестността от активна туберкулоза е намаляла спрямо 2018 г. (53,3 на сто хиляди) и 2019 (42,3 на сто хиляди) и през 2020 г. е 29,7 на сто хиляди души от населението в област Шумен. Честотата на новорегистрираните случаи от туберкулоза също е намаляла и е 8,7 на сто хиляди.

За 2020 г. са регистрирани 51 случая на активна туберкулоза, което е с 22 случая по-малко от предходната. 32 случая при мъжете и 19 при жените.

От всичките 51 регистрирани случая на туберкулоза – 49 случая са туберкулоза на белите дробове.

Показателят на новорегистрираните заболявания от активна туберкулоза – 8,7 на 100 000 за област Шумен е по-нисък от този за страната– 13,0 на 100 000 души население.

През последната година няма регистрирани с активна туберкулоза деца до 17-годишна възраст в областта.

Таб. 22 Регистрирани заболявания от активна туберкулоза в област Шумен

Година	**Общо**		**в т.ч. новооткрити**	
	Брой	**На 100 000 души от населението**	**Брой**	**На 100 000 души от населението**
2018	92	53,3	28	16,2
2019	73	42.3	34	19.7
2020	51	29,7	15	8,7

1.5.3. ЗЛОКАЧЕСТВЕНИ НОВООБРАЗУВАНИЯ

Те са на второ място в областта по причина за смъртност през 2020 г. В сравнение с предходните години леко е увеличен броя на регистрираните злокачествени новообразувания в област Шумен от 7 603 през 2018 г., 7 746 за 2019 г. на 7765 през 2020 г.

Значително е намален броя на регистрираните нови злокачествените новообразувания при 783 през 2018 г., 841 през 2019 г. на 712 през 2020 г. Заболеваемостта е по-ниска в сравнение с предходните години при 453,5 за 2018 г., 488,1 през 2019 г. на 413,9 през 2020 г.

Показателят за регистрираните новооткрити заболявания за областта е по-висок от този за страната. През 2020 г. брой регистрирани нови злокачествени новообразувания – 27 687 случая, заболеваемост – 339,3 ‰. За предходната 2019 година са били регистрирани 30 338 случая, заболеваемост – 434,9 ‰

Сред злокачествените новообразувания най-често срещани са:

- ✓ меланом и други злокачествени образувания на кожата – 1851 бр.
- ✓ женски полови органи – 1160 бр.
- ✓ храносмилателни органи – 1232 бр.
- ✓ млечна жлеза – 1135 бр.

В нозологичната структура на тези заболявания няма съществени изменения. Висока е заболеваемостта от злокачествени новообразувания на: млечната жлеза при жените; меланом и други злокачествени новообразувания на кожата; простатата; трахеята, бронхите и белия дроб; дебелото черво; тялото на матката; шийката на матката; ректосигмоидалната област, право черво (ректум), анус и анален канал и т.н.

При децата до 17 години през 2020 г. регистрираните заболявания от злокачествени новообразувания са общо 19 броя, от тях 11 момчета и 8 момичета (също толкова и през 2019 г. – 19 бр.), като с най-висока честота са злокачествените заболявания на лимфната, кръвотворната и сродните им тъкани – 11 броя, от тях 7 броя - левкемия. Новооткритите злокачествени заболявания при децата до 17 г години за 2020 г. е 1 бр.

Таб. 23 Регистрирани заболявания от злокачествени новообразувания в област Шумен

Наименование	2019 г.			2020 г.		
	Регистрирани заболявания			Регистрирани заболявания		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Злокачествени новообразувания – всичко	***7746***	***3856***	***3890***	***7765***	***3855***	***3910***
Устни, устна кухина и фаринкс	**216**	**180**	**36**	**213**	**183**	**30**
в т.ч.: устна	107	86	21	108	85	23
Храносмилателни органи	**1211**	**790**	**421**	**1232**	**797**	**435**
в т.ч.: хранопровод	13	9	4	13	11	2
стомах	139	105	34	131	99	32
дебело черво	456	283	173	478	303	175
ректосигмоидна област, право черво (ректум), анус и анален канал	417	249	168	423	248	175
черен дроб и жлъчни пътища	35	17	18	34	19	15
панкреас	53	29	24	62	30	32
Дихателни органи и гръден кош	**503**	**444**	**59**	**477**	**404**	**73**

в т.ч.: ларинкс	148	144	4	138	131	7
трахея, бронхи и бял дроб	316	264	52	303	245	58
Кости и ставни хрущяли	**26**	**21**	**5**	**25**	**21**	**4**
Меланом и други злокачествени новообразувания на кожата	**1838**	**1192**	**646**	**1851**	**1196**	**655**
в т.ч.: злокач. меланом на кожата	101	52	49	106	52	54
Мезотелиални и меки тъкани	**74**	**47**	**27**	**70**	**43**	**27**
Млечна жлеза	**1123**	**7**	**116**	**1135**	**7**	**1128**
Женски полови органи	**1169**	**-**	**1169**	**1160**	**-**	**1160**
в т.ч.: шийка на матката	486	-	486	480	-	480
тяло на матката	430	-	430	429	-	429
с неуточнена локализация на матката	1	-	1	1	-	1
яйчник	195	-	195	188	-	188
Мъжки полови органи	**490**	**490**	**-**	**515**	**515**	**-**
в т.ч.: простата	366	366	-	391	391	-
Пикочна система	**479**	**342**	**137**	**486**	**352**	**134**
в т.ч.: пикочен мехур	319	248	71	325	256	69
Око, главен мозък и други части на централната нервна система	**73**	**45**	**28**	**65**	**44**	**21**
в т.ч.: око и неговите придадъци	4	3	1	5	5	-
главен мозък	57	40	17	49	38	11
Щитовидна и др. ендокринни жлези	**179**	**43**	**136**	**181**	**41**	**140**
в т.ч.:щитовидна жлеза	170	35	135	171	34	137
Неточно определени, вторични и неуточнени локализации	**126**	**91**	**35**	**124**	**82**	**42**
Лимфна, кръвотворна и сродните им тъкани	**239**	**164**	**75**	**231**	**170**	**61**
в т.ч.: болест на Hodgkin	60	36	24	59	36	23
нехочкинов лимфом	38	31	7	34	30	4
левкемия	101	71	30	89	68	21
лимфоидна левкемия	54	44	10	54	44	10
миелоидна левкемия	25	22	3	24	22	2
Самостоятелни (първични) множествени локализации	**0**	**0**	**0**			
Новообразувания ин ситу	**211**	**3**	**208**	**214**	**1**	**213**

Фиг. 15 Регистрирани злокачествени заболявания в област Шумен (2012-2020 г.)

1.5.4. ПСИХИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Броят на психично болните, намиращи се под наблюдение на психиатричните заведения (ДПБ), в края на 2020 г. е 1 107 или 644,4 на 100 000 от населението на област Шумен и бележи лек спад с 1,9 % спрямо предходната година:

- 2019 г. – 1 129 психично болни или 655,4 ‰ на 100 000 от населението;
- 2018 г. – 1 080 психично болни или 626,6 ‰ на 100 000 от населението;
- 2017 г. – 1 037 психично болни или 599,5 ‰ на 100 000 от населението;
- 2016 г. – 1 017 психично болни или 582,9 ‰ на 100 000 от населението;
- 2015 г. – 1 197 психично болни или 681,2 ‰ на 100 000 от населението;
- 2014 г. – 1 289 психично болни или 728,6 ‰ на 100 000 от населението;
- 2013 г. – 1 759 психично болни или 987,9 ‰ на 100 000 от населението;

През 2020 г. показателя за страната е по-висок 1 717,3 в сравнение с 2019 г. – 1 681 на 100 000 население.

Най-голям е броят на пациентите от областта с шизофрения, шизотипни и налуднични разстройства 721 бр. или 419,7, в т.ч. 701 или 408,1 шизофрения на 100 000 от населението;

- разстройства на настроението (афективни разстройства): 163 бр. или 94,9 на 100 000 население;

- умствена изостаналост и психични и поведенчески разстройства, дължащи се на употреба на алкохол: 117 бр. или 69,1 на 100 000 население;

Средният показател за България за шизофрения, шизотипни и налуднични разстройства е 428, 7 на 100 000 от населението, а от шизофрения е 335,3 на 100 000 от населението.

В структурата на заболяванията на през 2020 г. са най-много случаите на Шизофрения – 701 бр. към 725 бр. за 2019 г., следвани от Разстройства на настроението (афективни разстройства) 163 бр. към 157 бр. за 2019 г., Умствена изостаналост – 117 бр., към 120 бр. за 2019 г.

Следва да се има предвид, че тъй като психичните разстройства относително рядко довеждат до бърза смърт, това често е причина за пренебрегване на тяхната висока социална цена. Освен измеримите икономически загуби, психическите разстройства влошават качеството на човешкия живот.

Фиг. 16 Хоспитализирани болни с психични и поведенчески разстройства

1.5.5 ИНВАЛИДНОСТ

По данни на НСИ през 2020 г. в област Шумен броят на първично освидетелстваните лица над 16-годишна възраст, на които е призната трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане е 1 513 или 8,80 на 1 000 души от населението над 16 години (през 2019 г. – 1 441 или 9,9 на хиляда души).

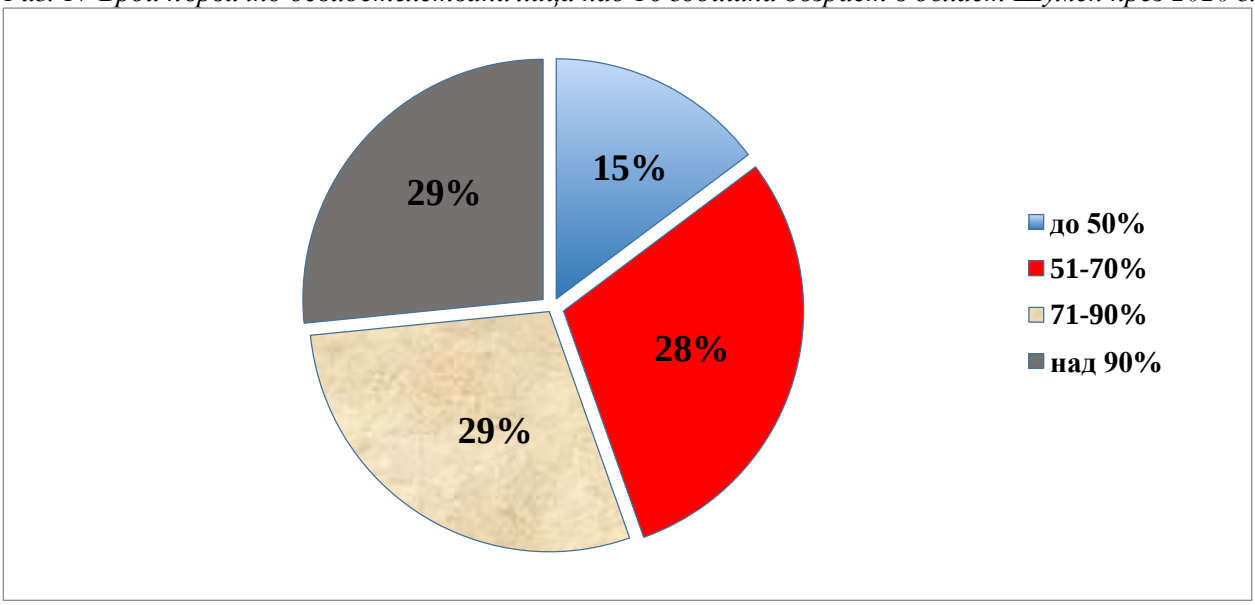
Показателя за страната е 52 879 или 8,9 на 1 000 население (през 2019 г. – 53 061 или 8,9 на 1 000 души).

*Таб. 24 Брой първично освидетелствани лица **над 16 годишна възраст** в област Шумен през 2020 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо
Общо I-XIX клас	**217**	**217**	**434**	**428**	**217**	**1 513**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	-	1	-	4	1	6
Клас II Новообразувания	63	151	104	19	3	340

Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	1	1	3	-	-	5
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	4	5	62	41	21	133
Клас V Психични и поведенчески разстройства	39	-	35	7	2	83
Клас VI Болести на нервната система	16	4	14	17	6	57
Клас VII Болести на окото и придатъците му	12	7	9	23	3	54
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	1	1	5	11	5	23
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	62	28	131	167	99	487
Клас X Болести на дихателната система	-	-	1	7	10	18
Клас XI Болести на храносмилателната система	1	3	17	8	1	30
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	-	-	1	6	-	7
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	8	10	46	88	43	195
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	2	5	1	2	-	10
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	-	-	-	-	-	-
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	-	-	1	4	-	5
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	8	1	4	24	23	60

Фиг. 17 Брой първично освидетелствани лица над 16 годишна възраст в област Шумен през 2020 г.

*Таб. 25 Относителен дял на първично освидетелстваните лица **над 16 годишна възраст** в област Шумен през 2020 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо
Общо I-XIX клас	**14,34**	**14,34**	**28,68**	**28,28**	**14,34**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	0,00	0,46	0,00	0,93	0,46	0,39
Клас II Новообразувания	29,0	69,58	23,96	4,43	1,38	22,47
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	0,46	0,46	0,69	0,00	0,00	0,33
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	1,84	2,30	14,28	9,57	9,67	8,79

Клас V Психични и поведенчески разстройства	17,97	0,00	8,06	1,63	0,92	5,48
Клас VI Болести на нервната система	7,37	1,84	3,22	3,97	2,76	3,76
Клас VII Болести на окото и придатъците му	5,52	3,22	2,07	5,37	1,38	3,56
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	0,46	0,46	1,15	2,57	2,30	1,52
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	28,57	12,90	30,18	39,01	45,62	32,18
Клас X Болести на дихателната система	0,00	0,00	0,23	1,63	4,60	1,18
Клас XI Болести на храносмилателната система	0,46	1,38	3,91	1,86	0,46	1,98
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	0,00	0,00	0,23	1,40	0,00	0,46
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	3,68	4,60	10,59	20,56	19,81	12,88
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	0,92	2,30	0,23	0,46	0,00	0,66
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	0,00	0,00	0,23	0,93	0,00	0,33
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	3,68	0,46	0,92	5,60	10,59	3,96

*Таб. 26 Брой първично освидетелствани лица **под 16 годишна възраст** в област Шумен през 2020 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо
Общо I-XIX клас	**10**	**-**	**21**	**11**	**12**	**54**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	-	-	-	-	-	-
Клас II Новообразувания	1	-	-	-	-	1
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	-	-	-	-	-	-
Клас IV Болести на ендокринната система, разстрой-ства на храненето и на обмяната на веществата	2	-	9	-	1	12
Клас V Психични и поведенчески разстройства	-	-	7	1	7	15
Клас VI Болести на нервната система	2	-	1	2	-	5
Клас VII Болести на окото и придатъците му	-	-	1	1	-	2
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	-	-	-	1	1	2
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	-	-	-	-	-	-
Клас X Болести на дихателната система	-	-	-	2	-	2
Клас XI Болести на храносмилателната система	-	-	-	-	-	-
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	-	-	-	-	-	-
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	-	-	2	-	-	2
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	2	-	-	-	-	2
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	-	-	-	-	-	-
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	3	-	1	4	2	10
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	-	-	-	-	1	1

*Таб. 27 Относителен дял на първично освидетелстваните лица **под 16 годишна възраст** в област Шумен през 2020 г.*

Наименование на болестите по МКБ-10	над 90 % с ЧП	над 90 % без ЧП	71-90 %	50-70 %	до 50 %	общо

Общо I-XIX клас	**18,51**	**0,00**	**38,88**	**20,37**	**22,22**	**100**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Клас II Новообразувания	10,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,85
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	20,00	0,00	42,85	0,00	8,33	22,22
Клас V Психични и поведенчески разстройства	0,00	0,00	33,33	9,09	58,33	27,77
Клас VI Болести на нервната система	20,00	0,00	4,76	18,18	0,00	9,25
Клас VII Болести на окото и придатъците му	0,00	0,00	4,76	9,09	0,00	3,70
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	0,00	0,00	0,00	9,09	8,33	3,70
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Клас X Болести на дихателната система	0,00	0,00	0,00	18,18	0,00	3,70
Клас XI Болести на храносмилателната система	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	0,00	0,00	9,52	0,00	0,00	3,70
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,70
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	30,00	0,00	4,76	36,36	16,66	18,51
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	0,00	0,00	0,00	0,00	8,33	1,85

Най-честата причина за призната трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане са Болести на органите на кръвообращението, на които се дължат 32,18% от общия брой на първично освидетелстваните лица. Следват Новообразувания (22,47%), Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (12,88%), Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата (8,79%), Психични и поведенчески разстройства (5,48%) и т.н.

Лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90% са с най-голям относителен дял (28,68%), следвани от лицата със 50-70 % (28,28%), лицата с над 90% (14,34%) и тези с до 50% (14,34%).

Наблюдава се определена специфика в нозологичната структура на заболяванията според тежестта на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане.

- При лицата с ***над 90%*** трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане водещи заболявания са Новообразувания (29,0), следвани от Болести на органите на кръвообращението (28,57), Психични и поведенчески разстройства (17,97), Болести на окото и придатъците му, Болести на нервната система, Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан.

- При лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане ***от 71 до 90%*** водещи са Болести на органите на кръвообращението (30,18), следвани от Новообразувания (23,96), Болести на костно-мускулната система и съединителната тъкан (10,59), Психични и поведенчески разстройства, Болести на ендокринната система, разстройствата на храненето и обмяната на веществата.

- При лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане ***от 50 до 70%*** след Болести на органите на кръвообращението (39,01) се нареждат Болести на костно-

мускулната система и на съединителната тъкан (20,56), Болести на ендокринната система (9,57), разстройствата на храненето и обмяната на веществата, Психични и поведенчески разстройства, Травми и отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини.

- При лицата с призната неработоспособност ***до 50%*** най-чести са Болести на органите на кръвообращението (45,62), Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (19,81), Болести на ендокринната система, разстройствата на храненето и на обмяната на веществата, Болести на нервната система, както и Травми и отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини.

През 2020 година броят на първично освидетелстваните деца **до 16-годишна възраст**, на които са признати вид и степен на увреждане е 54 или 2,6 на 1 000 души. Показателя за страната е 3 079 или 2,9 на 1 000 население.

Най-голям е делът на освидетелстваните деца с вид и степен на увреждане над 71-90% – 21 деца (38,9%).

Водещи причини за признати вид и степен на увреждане при първично освидетелстваните деца са:

- Психични и поведенческите разстройства (27,8%);
- Вродени аномалии (18,5%);
- Болести на ендокринната система, разстрой-ства на храненето и на обмяната на веществата (22,2%)

През 2019 година броят на първично освидетелстваните деца до 16-годишна възраст, на които са признати вид и степен на увреждане е 73 или 2,1 на хиляда. Показателя за страната е 3 915 или 3,7 на 1 000 население.

Най-голям е делът на освидетелстваните деца с вид и степен на увреждане над 50% – 62 деца (85,0%).

Водещи причини за признати вид и степен на увреждане при първично освидетелстваните деца са:

- Психични и поведенческите разстройства (33,3 %);
- Вродени аномалии (23,81%);
- Болести на дихателната система (11,11%);
- Болести на нервната система (6,35%);
- Болести на ухото и на мастоидния израстък (4,76%)
- Травми и отравянията и някои други последици от въздействието на външни причини (4,76%).

1.6. ХОСПИТАЛИЗИРАНА ЗАБОЛЕВАЕМОСТ

Всичко хоспитализираните случаи (изписани и умрели) през стационарите на лечебните заведения за болнична помощ от област Шумен през 2020 г. са 26 826 или 155,9‰ на 100 000 души от населението или това е спад на хоспитализациите с 18,6% сравнение с предходната 2019 година, за сравнение:

- през 2019 г. са 32 939 или 191,2‰ на 100 000 души население;
- през 2018 г. са 31 859 или 184,5‰ на 100 000 души население;

- през 2017 г. са 34 731 или 182,7‰ на 100 000 души население;
- през 2016 г. са 32 234 или 184,1‰ на 100 000 души население;
- през 2015 г. са 35 177 или 199,5‰ на 100 000 души население;
- през 2014 г. са 36 627 или 206,4‰ на 100 000 души население;

При показател за страната – 1 963 826 или 283,2‰ на 100 000 население. За 2019 г. - 2 412 523 или 345,8‰ на 100 000 население.

В структурата на хоспитализираните случаи по класове болести водещи места заемат болести на:

- органите на кръвообращението с относителен дял 223,1 на 10 000 души население или 14,3% от всички хоспитализирани случаи.
- дихателната система с относителен дял 143,7 на 10 000 души население или 9,2% от всички хоспитализирани случаи.
- храносмилателната система с относителен дял 111,8 на 10 000 души население или 7,2% от всички хоспитализирани случаи.

При ***децата до 17-годишна възраст*** най-голям е относителният дял на хоспитализираните поради са:

- Болести на дихателната система;
- Инфекциозни болести и паразитози;
- Някои състояния, възникващи през перинаталния период;

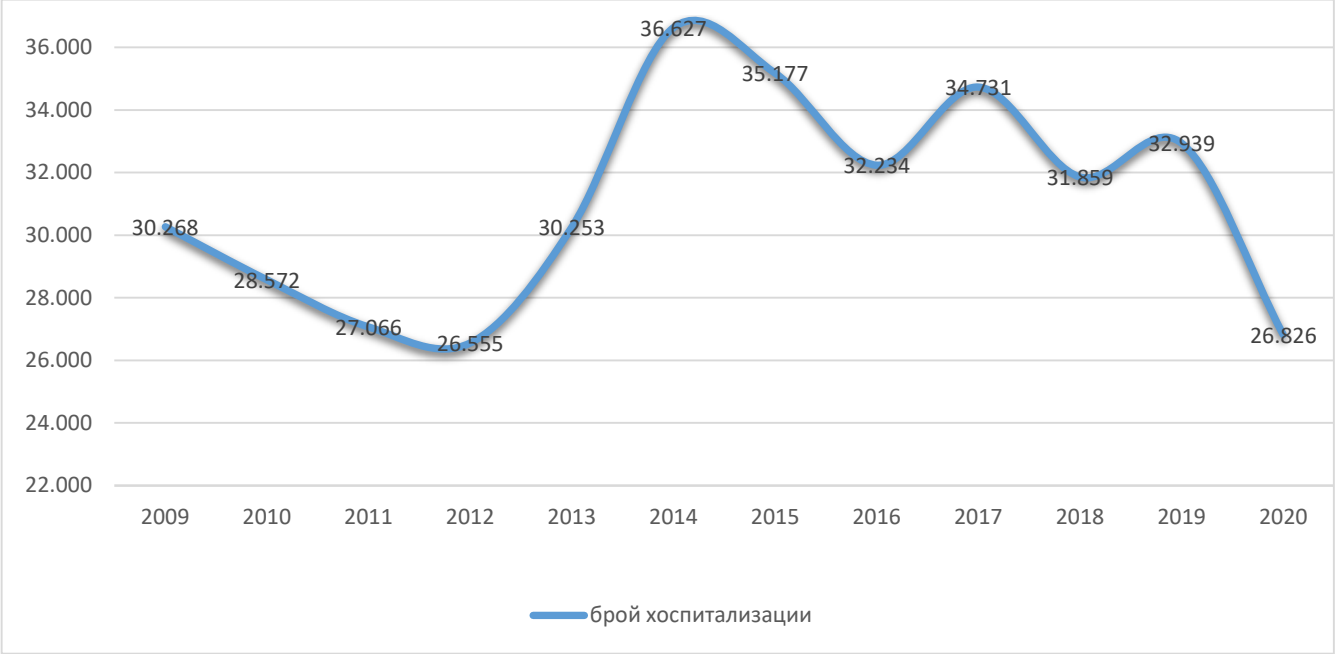
Сравнително високият относителен дял на хоспитализираните случаи при децата по повод Фактори, влияещи върху здравното състояние на населението и контакта със здравните служби, е резултат от отчитането на здравите живородени деца към този клас.

Сред ***лицата на възраст 18-64 години*** най-голям е делът на хоспитализираните поради Бременност, раждане и после родов период; Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан; Болести на органите на кръвообращението; Психични и поведенчески разстройства; Болести на храносмилателната система; Болести на пикочо-половата система и на дихателната система.

В структурата на ***хоспитализираните болни над 65-годишна възраст*** водещи са болестите на органите на кръвообращението, дихателната система, храносмилателната система и новообразуванията.

Сравнително висок е относителният дял на хоспитализираните случаи на лицата в тези възрастови групи по повод Фактори, влияещи върху здравното състояние на населението и контакта със здравните служби, в резултат на отчитането на пациенти с курс радиотерапия (поддържащ) и химиотерапия по повод на новообразувание към този клас.

Преминалите през стационарите на лечебните заведения за болнична помощ от област Шумен болни за 2018 година са 31 859, за 2019 г. са 32 939, а през 2020 г. техният брой е 26 826.

Фиг. 18 Хоспитализирана заболеваемост в област Шумен за периода 2009-2020 г.

Таб. 28 Хоспитализирана заболеваемост през 2020 г.

Наименование на болестите по МКБ-10	**В многопрофилни болници за активно лечение**		**Общо в ЛЗБП в област Шумен**	
	Изписани и умрели болни	**На 10 000 души от населението**	**Изписани и умрели болни**	**На 10 000 души от населението**
Общо I-XIX клас	**20 026**	**1 164,2**	**26 826**	**1 562,0**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	259	15,1	267	15,5
Клас II Новообразувания	477	27,7	1 451	84,4
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	230	13,4	230	13,4
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	121	7,0	122	7,1
Клас V Психични и поведенчески разстройства	342	19,9	1 058	61,5
Клас VI Болести на нервната система	499	29,0	499	29,0
Клас VII Болести на окото и придатъците му	525	30,5	525	30,5
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	262	15,2	262	15,2
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	2 360	137,2	3 838	223,1
Клас X Болести на дихателната система	2 471	143,6	2 472	143,7
Клас XI Болести на храносмилателната система	1 518	88,2	1 924	111,8
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	585	34,0	595	34,6
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	1 503	87,4	1 503	87,4
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	876	50,9	1 157	67,3
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период	1 477	85,9	1 477	85,9
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	396	23,0	396	23,0

Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	15	0,8	16	0,9
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	254	14,8	262	15,2
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	1 490	86,7	1 566	91,0
Клас XXII Кодове за специални цели, в т.ч.	1 449	84,2	1 529	88,9
COVID-19, идентифициран вирус U07.1, U07.2	1 449	84,2	1 529	88,9

Таб. 29 Хоспитализирана заболеваемост през 2019 г.

Наименование на болестите по МКБ-10	**В многопрофилни болници за активно лечение**		**Общо в ЛЗБП в област Шумен**	
	Изписани и умрели болни	**На 10 000 души от населението**	**Изписани и умрели болни**	**На 10 000 души от населението**
Общо I-XIX клас	**21 617**	**1 242,1**	**25 860**	**1 491,3**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	942	54,4	946	54,5
Клас II Новообразувания	631	36,3	1 527	87,9
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	304	17,2	299	17,2
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	163	9,4	163	9,4
Клас V Психични и поведенчески разстройства	530	29,4	1 384	79,7
Клас VI Болести на нервната система	643	37,0	644	37,1
Клас VII Болести на окото и придатъците му	664	32,2	559	32,2
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	455	26,2	455	26,2
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	3 156	181,7	4 568	263,0
Клас X Болести на дихателната система	3 592	206,8	3 594	206,9
Клас XI Болести на храносмилателната система	2 008	115,3	2 414	139,0
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	641	36,9	648	37,3
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	2 403	137,2	2 383	137,2
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	1 292	74,4	1 892	108,9
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период	1 944	111,9	1944	111,9
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	457	26,3	457	26,3
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	22	1,0	17	1,0
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	173	10,0	173	10,0
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	1 686	96,7	1 735	99,9

Таб. 30 Хоспитализирана заболеваемост през 2018 г.

Наименование на болестите по МКБ-10	В многопрофилни болници за активно лечение		Общо в ЛЗБП в област Шумен	
	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението	Изписани и умрели болни	На 10 000 души от населението
Общо I-XIX клас	**21 305**	**1 233,9**	**25 674**	**1 487,0**
Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести	865	50,1	870	50,4
Клас II Новообразувания	673	39,0	1 588	92,0
Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, вкл. имунния механизъм	277	16,0	277	16,0
Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	121	7,0	121	7,0
Клас V Психични и поведенчески разстройства	510	29,5	1 423	82,4
Клас VI Болести на нервната система	676	39,2	676	39,2
Клас VII Болести на окото и придатъците му	584	33,8	584	33,8
Клас VIII Болести на ухото и мастоидния израстък	403	23,3	403	23,3
Клас IX Болести на органите на кръвообращението	3 053	176,8	4 534	262,6
Клас X Болести на дихателната система	3 692	213,8	3 693	213,9
Клас XI Болести на храносмилателната система	1984	114,9	2 421	140,2
Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан	612	35,4	626	36,3
Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	2 408	139,5	2 408	139,5
Клас XIV Болести на пикочо-половата система	1 224	70,9	1 747	101,2
Клас XV Бременност, раждане и послеродов период	1870	108,3	1870	108,3
Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период	489	28,3	489	28,3
Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации	19	1,1	19	1,1
Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	153	8,9	153	8,9
Клас XIX Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	1 692	98,0	1 772	102,6

От всичко хоспитализираните 26 826 случаи през 2020 година, от тях 20 026 души, или 75,0% са лекувани в многопрофилните болници за активно лечение (за сравнение през 2019 г. – 72,9%, 2018 г. – 72,9%, през 2017 г. –67,0%, през 2016 г. –73,2%, през 2015 г. –74,1%, през 2014 г. – 73,6%).

Фиг. 19 Брой хоспитализации

При анализиране на хоспитализираната заболеваемост в областта се очертават следните тенденции:

- В хоспитализираната заболеваемост на 10 000 души от населението се наблюдава леко увеличение през последната година от 1 491,3 през 2019 г. на 1 562,0 през 2020 г., при показател за страната – 3 458,4 за 2019 г. и 2 839,3 на 10 000 население през 2020 г.
- Налага се трайна тенденция за водещо място в хоспитализираната заболеваемост да са: болестите на органите на кръвообръщението – 14,3%, болестите на дихателната система – 9,2%, следвани от болестите на храносмилателната система – 7,2%.
- Относителният дял на болестите по видове класове през последните години се запазва относително постоянен.

Трябва да се отбележи, че въведените клинични пътеки като форма на финансиране на болничната помощ от НЗОК, значително променят структурата на хоспитализираната заболеваемост, особено по определени класове болести и отделни диагнози.

Това води до изкривяване на статистическата информация и затруднява качественият анализ на заболеваемостта по причини за хоспитализация, както и прогнозирането на трайни тенденции в развитието на здравните потребности от болнична помощ.

1.7. АПТЕЧНА МРЕЖА НА ОБЛАСТ ШУМЕН

АПТЕКИ	АПТЕКИ, СКЛЮЧИЛИ ДОГОВОР С РЗОК-ШУМЕН бр.	АПТЕКИ БЕЗ ДОГОВОР С РЗОК бр.	АПТЕКИ ОБЩО бр.
Велики Преслав	2		2
Венец	1	1	1
Върбица	2		2
Каспичан	2	1	3
Нови пазар	3	2	5
Смядово	1		1
Шумен	28	3	31
Каолиново		2	2
Хитрино			
Никола Козлево		1	1
ОБЩО АПТЕКИ В ОБЛАСТ ШУМЕН	39	10	49
Аптеки към ЛЗБП		3	51

Таб. 31 Брой аптеки в област Шумен за 2020 г.

Осигуреност с аптеки на територията на област Шумен - на 3 368 жители в област Шумен се пада 1 аптека.

1.8. РИСКОВИ ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ЗДРАВЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО В ОБЛАСТ ШУМЕН

1.8.1. НАЧИН НА ЖИВОТ

Основна част от причините за умиранията и влошеното здраве на населението се коренят в нездравословния начин на живот (48% – 52%). В тази група се включват основни поведенчески фактори, психологически и социални фактори. В рисковата констелация на населението у нас съществено значение имат следните фактори, свързани със стила и начина на живот:

- Тютюнопушенето е причина за рак на белия дроб, редица други онкологични заболявания, хронични заболявания на белия дроб и на сърдечно-съдовата система и има доказана причинна връзка с атеросклерозата.
- Нездравословното хранене е рисков фактор за възникване на редица заболявания – ИБС, МСБ, диабет, затлъстяване, артериална хипертония, онкологични заболявания и други. Важно значение има повишената консумация на сол, на животински мазнини и въглехидрати, намалената консумация на пресни плодове и зеленчуци.
- Злоупотребата с алкохол е рисков фактор за артериална хипертония, мозъчен инсулт, рак на устната кухина, фаринкса, ларинкса, хранопровода, инциденти и травми, чернодробна цироза; може да увреди половата функция, нервната система и др.
- Злоупотребата с наркотици е сериозен рисков фактор с тежки последици за индивида, семейството и обществото, която влошава качеството на живота и води до

преждевременна смърт (инфекции, СПИН, хепатит, предозиране), деформирани семейни отношения и хроничен стрес за членовете на семейството, престъпност, понижаване на интелектуалния потенциал, увреждане на генетичния фонд.

- Ниската физическа активност увеличава риска от възникване на сърдечно-съдови заболявания (артериална хипертония, исхемична болест на сърцето, мозъчно-съдова болест), диабет, затлъстяване, различни локализации на рак.
- Психосоциалният стрес повишава значително риска от възникване на артериална хипертония, атеросклероза, миокардни увреждания, внезапна сърдечна смърт, диабет, астма и редица психосоматични заболявания.

Обезпокояващ е фактът, че броят на подрастващите, изложени на изброените по-горе рискови фактори нараства.

1.8.2. ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ

Състоянието на здравето в голяма степен предопределя възможностите за социална и трудова активност. От друга страна, здравето на населението е под влияние на всички многочислени аспекти на достигнатото качество на живот, вкл. размер на доходите, ниво на образование, качество на околната среда, жилищни условия, условия на труд, социално обслужване и т.н.

Динамиката в развитието на демографските процеси и измененията в структурите на населението през последните десетилетия оказват силно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителната и системата за социална защита.

Текущата демографска ситуация в област Шумен се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението. Тенденцията на застаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура. През 2020 г. горните граници за трудоспособна възраст са до навършването на 61 години и 2 месеца за жените и 64 години и 1 месец за мъжете.

По данни на НСИ през 2020 г. в областта безработните лица между 15 г. и 64 г. са 9 400, а коефициентът на безработица е 11,3. В сравнение с 2019 г. безработните лица в областта между 15 г. и 64 г. са 6 936 хил., а коефициентът на безработица е 10,2; през 2018 г. безработните лица в областта между 15 г. и 64 г. са 7 898 хил., а коефициентът на безработица е 10,4;

За страната коефициентът на безработица е 5,1 през 2020 г.; 4,3 през 2019 г.; 5,3 през 2018 г.;

1.9. СЪСТОЯНИЕ НА СИСТЕМАТА ЗА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

1.9.1. ПЪРВИЧНА ИЗВЪНБОЛНИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

В края на 2020 г. в РЗИ-Шумен са регистрирани 87 лечебни заведения за **първична извънболнична медицинска** помощ, от които 83 индивидуални практики за първична медицинска помощ и 4 групови практики за първична медицинска помощ. Броят на общопрактикуващите лекари, работещи на основен трудов договор в тях е 90.

Регистрираните практики за първична дентална помощ са 110, от които 99 са индивидуални практики и 11 са групови. Броят на работещите на основен трудов договор в тях

лекари по дентална медицина е 113, като е налице дисбаланс по отношение на тяхното разпределение (над 95 % в градовете).

Налице е дисбаланс по отношение на тяхното разпределение:

Таб. 32 Лечебни заведения за първична медицинска помощ в област Шумен

Видове ЛЗ	**2018**	**2019**	**2020**
АПМП - ИП	83	83	86
АПДП - ИП	98	98	98
АПМП - ГП	4	4	4
АПДП - ГП	12	11	11

Осигуреността на 10 000 души от населението е 5,8 ОПЛ за област Шумен.

Запазват се тенденциите за трайно незаети селски практики, което създава проблеми в качеството на обслужване на населението.

Изводи:

- През последните години намалява осигуреността на населението от област Шумен с медицински персонал. Наблюдава се намаляване броя на работещите като общопрактикуващи лекари основно в селата на областта, намиращи се в неблагоприятни райони с възрастно и смесено население. Населението на незаетите практики се обслужва от практиките в съседните населени места. Напускането на общопрактикуващи лекари в отдалечените селски райони води до затруднен достъп на населението до първична медицинска помощ.
- Регистрираните лечебни заведения за първична извънболнична медицинска помощ се задържат на постоянно ниво. Продължава да преобладава индивидуалната практика като форма на организация на работа – 95 % от работещите в тях ОПЛ, при 5 % - в групови практики.
- Регионалното разпределение на регистрираните лечебни заведения е неравномерно.
- Над половината от регистрираните практики за първичната извънболнична помощ са регистрирани в община Шумен. В същото време в тази община живее 51 % от населението на областта.
- Въпреки че пациентите от населените места, включени в незаетите практики, имат избран личен лекар в друго населено място, възникват затруднения при достъпа на пациентите до първична медицинска помощ.
- В селските райони обикновено един ОПЛ обслужва по график пациенти от няколко села. Поради това много често обслужването на тези пациенти реално се осъществява от медицински фелдшери или медицински сестри, което пряко се отразява на качеството на диагностично-лечебния процес. Тревожно е състоянието в някои селски райони, където поради липса на ОПЛ в населените места, пациентите са избрали личен лекар от съседна или отдалечена лекарска практика или от града, което създава проблеми с обслужването, лишавайки пациентите от своевременен достъп до специализирана медицинска помощ и евентуално болнично лечение.

1.9.2. СПЕЦИАЛИЗИРАНА ИЗВЪНБОЛНИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

На територията на област Шумен в **специализирана извънболничната медицинска** помощ работят 94 лекари, но от тях само 53 лекари са на основен трудов договор.

Табл. 33 Лечебни заведения за специализирана медицинска помощ в област Шумен

Видове ЛЗ	**2018**	**2019**	**2020**
АСМП-ИП	102	102	102
АСДП-ИП	-	-	-
АСМП- ГП	7	7	7
АСДП-ГП	-	-	-
МЦ	12	12	12
МДЦ	-	-	-
ДЦ	1	1	1
ДКЦ	1	1	1
МДЛ	5	5	5
МТЛ	17	21	21
Диализен център	1	1	1

Забележка: Данните са взети от водения в РЗИ-Шумен регистър на ЛЗ за извънболнична помощ.

Табл. 34 Консултативно-амбулаторна дейност през 2020 година

Видове специалности	Посещения в амбулаторията				Посещения по домовете
	Всичко	в това число			
		Деца до 17 години	Профи-лактични прегледи	от тях: Деца до 17 г.	
Лекари	**319 052**	**48 652**	**26 541**	**1 699**	**1 817**
в т.ч.: Вътрешни болести	992		295		
Гастроентерология	12 937	59			5
Ендокринология и болести на обмяната	17 699	96	1 448		50
Кардиология	60 431	16	107		252
Ревматология	2 106				148
Пневмология и фтизиатрия	7 389	8			39
Нефрология	2 710	32			
Хематология	3 312	51			17
Алергология	5 959	1 229	2 756		
Педиатрия	32 285	30 718	1 188	1 188	658
Хирургия	15 153	1 262	1 978		60
Ортопедия и травматология	13 657	2 140	260	18	15
Урология	5 672	152			
Неврохирургия	61				
Акушерство и гинекология	43 331	651	10 616	93	1
Инфекциозни болести	154	28			
Уши-носно-гърлени болести	14 892	2 756	2 328	30	34
Очни болести	34 550	6 505	353	349	19

Психиатрия	17 911	913	586	21	134
Нервни болести	14 655	212	195		327
Кожни и венерически болести	6 938	1 388	89		57
Физикална и рехабилитационна медицина	5 498	415			1
Други	760	21	342		

Табл. 35 Консултативно-амбулаторна дейност през 2019 година

Видове специалности	Посещения в амбулаторията				Посещения по домовете
	Всичко	в това число			
		Деца до 17 години	Профи-лактични прегледи	от тях: Деца до 17 г.	
Лекари	**349 322**	**56 105**	**42 066**	**3 001**	**1 844**
в т.ч.: Вътрешни болести	2 399	24	1 000		
Гастроентерология	12 639	105			5
Ендокринология и болести на обмяната	21 421	156	2 582		35
Кардиология	52 098	456	1 800		146
Ревматология	3 353	2			40
Пневмология и фтизиатрия	8 225	10	1 489		51
Нефрология	2 500	59			15
Хематология	3 425	114	90	90	29
Алергология	6 897	1 134	3 485	22	5
Педиатрия	36 057	35 819	2 089	2 086	651
Хирургия	19 931	942	2 500	16	163
Ортопедия и травматология	17 487	1 762	1 620	81	30
Урология	5 492	192			1
Неврохирургия	49	10			
Акушерство и гинекология	45 791	1 542	13 402	134	
Инфекциозни болести	179	37			
Уши-носно-гърлени болести	33 784	5 503	5 446	548	6
Очни болести	21 957	5 209	3 388	17	38
Психиатрия	29 807	865	2 522		246
Нервни болести	10 546	376	161	7	368
Кожни и венерически болести	8 257	1 442	46		15
Физикална и рехабилитационна медицина	5 886	243			
Други	1 142	103	446		

Забележка: Данните са взети от годишни отчети на ЛЗ за извънболнична помощ.

Табл. 36 Консултативно-амбулаторна дейност през 2018 година

Видове специалности	Посещения в амбулаторията				Посещения по домовете
	Всичко	в това число			
		Деца до 17 години	Профи-лактични прегледи	от тях: Деца до 17 г.	
Лекари	**322 741**	**49 613**	**35 211**	**1 899**	**2 437**
в т.ч.: Вътрешни болести	1 264		360		
Гастроентерология	10 598	27	148		2
Ендокринология и болести на обмяната	19 497	124	2 710		75
Кардиология	55 033	513	144		203
Ревматология	4 011	12			40
Пневмология и фтизиатрия	6 590	4	762		67
Нефрология	2 572	102			18
Хематология	3 315	137			15
Алергология	6 208	1 236	3 113	12	7
Педиатрия	32 905	31 604	1 144	1 144	1 434
Хирургия	16 045	936	2 355	45	35
Ортопедия и травматология	16 326	1 388	154	1	5
Урология	5 522	195	1		8
Неврохирургия	39	15			
Акушерство и гинекология	39 143	550	12 249	89	
Инфекциозни болести	177	18			
Уши-носно-гърлени болести	17 525	5 127	2 772	26	17
Очни болести	32 803	4 678	4 982	578	17
Психиатрия	13 110	405	136		203
Нервни болести	24 480	660	3 690	4	270
Кожни и венерически болести	8 445	1 469	61		21
Физикална и рехабилитационна медицина	6 235	413			
Други	898		430		

Забележка: Данните са взети от годишни отчети на ЛЗ за извънболнична помощ.

Изводи:

- Специализираната извънболнична медицинска помощ в област Шумен се осъществява от 149 лечебни заведения, от които: 1 диагностично-консултативен център, 12 медицински центъра, 102 индивидуални и 7 групови практики на лекари – специалисти, 1 дентален център, 5 МДЛ и 21 МТЛ.
- По отношение на специализираната медицинска помощ в областта, основен проблем е, че специализираните практики са разположени в областния и в три от общинските центрове. В общините Никола Козлево, Смядово, Каспичан и Венец няма регистрирани специализирани практики, което налага населението да пътува, за да получи специализирана медицинска помощ, няма регистрирани специализирани практики на лекари по дентална медицина.
- Голям процент от специалистите, регистрирали специализирани практики и сключили договор с РЗОК са болнични специалисти и работят по чл. 81 от ЗЛЗ.
- Към 31.12.2020 г. областта няма регистриран хоспис, поради липса на финансиране.

1.9.3. БОЛНИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

Характеристика:

В област Шумен функционират пет лечебните заведения за болнична помощ:

- Областна многопрофилна болница за активно лечение – гр. Шумен.
- Общинска многопрофилна болница за активно лечение – гр. Велики Преслав.
- Държавна психиатрична болница в село Царев брод.
- Специализирана болница за активно лечение по кардиология в град Шумен.
- Комплексен онкологичен център в град Шумен.

Броят на легла в лечебните заведения за болнична помощ намалява за периода 2014 г. (936), 2015 г. (911), 2016 г. (885), 2017 г. (881), 2018 г. (876), 2019 г. (938) и за 2020 г. (891) броя.

По тези показатели област Шумен е под средните за страната – тенденция, която се запазва през годините.

Таб. 37 Лечебни заведения за болнична помощ към 31.12. в област Шумен

Видове заведения	**2020 г.**		**2019 г.**		**2018 г.**	
	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла
Лечебни заведения за болнична помощ-всичко	**5**	**891**	**5**	**933**	**5**	**886**
Публични лечебни заведения	***4***		***4***		***4***	***850***
Многопрофилни болници	***2***	***501***	***2***	***540***	***2***	***475***
„Многопрофилна болница за активно лечение-Шумен” АД гр. Шумен	1	426	1	465	1	390
„Многопрофилна болница за активно лечение-Велики Преслав” ЕООД гр. В. Преслав	1	75	1	85	1	85
Центрове	***1***	***195***	***1***	***195***	***1***	***195***
„Комплексен онкологичен център-Шумен” ЕООД	1	195	1	195	1	195
Психиатрични болници	***1***	***159***	***1***	***162***	***1***	***180***
ДПБ с. Царев брод	1	159	1	162	1	180
Частни лечебни заведения	***1***	***36***	***1***	***36***	***1***	***36***
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	1	36	1	36	1	36

Таб. 38 Легла в лечебни заведения за болнична помощ и други лечебни заведения за болнична помощ през 2020 г. в област Шумен

Видове легла	Брой легла на 31.12.2020 г.	Осигуреност на 10 000 души от населението	Относи-телен Дял %
ОБЩО	**891**	**51,9**	**100,0**
За реанимация и интензивно лечение	***22***	***1,3***	***2,2***
За активно лечение	***843***	***32,4***	***94,6***
в т.ч.:Ревматология	1	0,1	0,2
Кардиология	49	2,9	8,8
Нефрология	3	0,2	0,5
Гастроентерология	26	1,5	4,7
Хематология	1	0,1	0,2
Хирургия	69	6,8	11,9
Ортопедия и травматология	15	0,9	2,7
Урология	5	0,3	0,9
Онкология	141	8,2	14,3

Гинекология	21	1,2	2,1
Родилни	15	0,9	2,7
Патологична бременност	13	0,8	2,3
Неонатология	20	1,2	3,6
Педиатрия	30	1,7	5,4
Очни болести	5	0,3	0,9
Уши-носно-гърлени болести	5	0,3	0,9
Нервни болести	49	2,9	8,8
Кожни и венерически болести	5	0,3	0,9
Инфекциозни болести	65	3,8	11,6
Пневмология и фтизиатрия	20	1,2	3,6
Психиатрични легла	**179**	**10,4**	**20,0**
За рехабилитация и дългосрочна грижа	**25**	**1,5**	**2,8**
Места за краткосрочен престой	**31**		

Таб. 39 Дейност на стационарите на лечебни заведения за болнична помощ

Видове заведения	Легла (сред. брой)	Постъпили болни	Изписани болни	Умрели	Преминали болни	Леглодни	Използваемост в дни	Използваемост (в %)	Оборот	Среден престой	Леталитет (в %)
2020 година											
ОБЩО	**891**	**26 875**	**25 986**	**840**	**27 296**	**210 295**	**236**	**64,56**	**31**	**7,70**	**3,13**
Многопрофилни болници	***501***	***18 619***	***17 881***	***655***	***18 826***	***113 007***	***401***	***61,74***	***61***	***6,00***	***3,53***
„МБАЛ-Шумен” АД	426	17 122	16 377	655	17 311	100 739	237	64,76	41	5,82	3,85
„МБАЛ-В. Преслав” ЕООД	75	1 497	1 504	0	1 515	12 268	164	44,69	20	8,10	0,00
Центрове	***195***	***6 096***	***5 959***	***141***	***6 168***	***54 982***	***282***	***77,04***	***32***	***8,91***	***2,31***
„КОЦ-Шумен” ЕООД	195	6 096	5 959	141	6 168	54 982	282	77,04	32	8,91	2,31
Психиатрични болници	***159***	***688***	***714***	***2***	***822***	***38 333***	***241***	***65,87***	***5***	***46,63***	***0,28***
ДПБ с. Царев брод	159	688	714	2	822	38 333	241	65,87	5	46,63	0,28
Частни лечебни заведения	***36***	***1 472***	***1 432***	***42***	***1 480***	***3 973***	***110***	***30,15***	***41***	***2,68***	***2,85***
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	36	1 472	1 432	42	1 480	3 973	110	30,15	41	2,68	2,85
2019 година											
ОБЩО	**938**	**32 933**	**32 280**	**659**	**33 360**	**237 610**	**255**	**69,77**	**36**	**7,12**	**2,00**
Многопрофилни болници	***540***	***23 901***	***23 442***	***462***	***24 111***	***131 867***	***479***	***65,7***	***45***	***5,46***	***1,93***
„МБАЛ-Шумен” АД	465	21586	21133	457	21779	114 365	246	67,38	47	5,25	2,12
„МБАЛ-В. Преслав” ЕООД	75	2 315	2 309	5	2 332	17 502	233	63,93	31	7,51	0,22
Центрове	***200***	***6 472***	***6 333***	***153***	***6 558***	***54 927***	***282***	***77,17***	***34***	***8,38***	***2,36***
„КОЦ-Шумен” ЕООД	200	6472	6333	153	6558	54 927	282	77,17	34	8,38	2,36
Психиатрични болници	***162***	***888***	***875***	***3***	***1 012***	***46 163***	***285***	***78,07***	***6***	***45,62***	***0,34***
ДПБ с. Царев брод	162	888	875	3	1 012	46 163	285	78,07	6	45,62	0,34
Частни лечебни заведения	***36***	***1 672***	***1630***	***41***	***1679***	***4 653***	***129***	***35,41***	***47***	***2,77***	***2,45***
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	36	1 672	1630	41	1679	4 653	129	35,41	47	2,77	2,45
2018 година											
ОБЩО	**871**	**31 875**	**31161**	**698**	**32 286**	**239432**	**275**	**75,31**	**37**	**7,4**	**2,2**
Многопрофилни болници	***465***	***23 260***	***22 747***	***489***	***23 446***	***127 328***	***274***	***75,02***	***49***	***5,4***	***2,1***

„МБАЛ-Шумен”АД	390	20812	20 313	482	20 988	109 377	280	76,84	54	5,2	2,3
„МБАЛ-В.Преслав” ЕООД	75	2448	2434	7	2458	17951	239	65,57	33	7,3	0,3
Центрове	***190***	***6 241***	***6 072***	***155***	***6313***	***54264***	***286***	***78,25***	***33***	***8,6***	***2,5***
„КОЦ-Шумен” ЕООД	190	6 241	6 072	155	6313	54 264	286	78,25	33	8,6	2,5
Психиатрични болници	***180***	***894***	***908***	***6***	***1038***	***53062***	***295***	***80,76***	***6***	***51,1***	***0,7***
ДПБ с. Царев брод	180	894	908	6	1038	53062	295	80,76	6	51,3	0,7
Частни лечебни заведения	***36***	***1 480***	***1434***	***48***	***1 489***	***4778***	***133***	***36,36***	***41***	***3,2***	***3,2***
„СБАЛК-Мадара” ЕАД гр. Шумен	36	1 480	1434	48	1 489	4778	133	36,36	41	3,2	3,2

Изводи:

- Броят на леглата в лечебните заведения за болнична помощ (ЛЗБП) е увеличен през последните 5 години - 2014 г. – 936 бр., 2015 г. – 911 бр., 2016 г. – 885 бр., 2017 г. – 881 бр., 2018 г. – 876 бр., 2019 г. – 938 бр. и 2020 г. - 891 броя легла.
- През 2020 г. осигуреността с:
  - легла за активно лечение и интензивно лечение е 50,4 на 10 000 население ;
  - легла за рехабилитация и дългосрочна грижа е 1,4 на 10 000 население;
  - психиатрични легла е 10,4 на 10 000 население;
  - места за краткосрочен престой: брой – 31;
  - общата осигуреност с легла е 51,9 на 10 000 население;

Всички показатели са под средните за страната – тенденция, която се запазва през годините. Изключение правят само психиатрични легла с показател 10,4 за област Шумен и среден за страната – 5,7.

- През 2020 година се забелязва сериозен спад в броя на постъпилите и на преминалите болни във всички лечебни заведения за болнична помощ. Отчита се спад с около 18 % сравнение с предходната 2019 г. Това се отдава на пандемията от COVID-19.
- Използваемостта на леглата също е намалена с 5 % във всички лечебни заведения на област Шумен, сравнение с тази през 2019 г.
- Оборотът на леглата е намален във всички лечебни заведения за болнична помощ.
- Леталитетът е увеличен с малко над 1 % сравнение с 2019 г., като най-много в „МБАЛ-Шумен“ АД.
- През последните години е налице изтичане на висококвалифициран лекарски персонал от болниците към доболничната помощ и други болници в големите градове на страната поради възможност за формиране на по-високи доходи и по-добра перспектива за кариерно развитие. Това води до необходимост от специалисти от определени специалности за обезпечаване на оптимален работен процес в съответствие с правилата за добра медицинска практика, медицинските стандарти и изискванията по клинични пътеки.

1.9.4. СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

На територията на област Шумен функционира един спешен център с филиали в седем общини – Шумен, Нови пазар, Велики Преслав, Върбица, Каолиново, Смядово и Венец.

Проблем е липсата на квалификация или недостатъчна квалификация при работещите в ЦСМП. Показателни за това са следните факти: 2 лекари са със специалност „Спешна медицина”, а останалите са с други специалности или без специалност.

Таб. 40 Дейност на ЦСМП-Шумен

ПОКАЗАТЕЛ	**2020 г.** (брой)	**2019 г.** (брой)	**2018 г.** (брой)
ОБСЛУЖЕНИ ЛИЦА – ОБЩО	**25 603**	**30 381**	**33 824**
1. ПРИ ИЗПЪЛНЕНИ ПОВИКВАНИЯ	***13 346***	***14 010***	***14 835***
в т.ч.: деца до 17 години	655	661	981
ОТ ИЗПЪЛНЕНИТЕ ПОВИКВАНИЯ – ПО ПОВОД НА:			
1. Заболяване	11 984	12 413	13 205
2. Травма	1 193	1 383	1 373
3. Отравяне	69	99	123
4. Раждане	100	115	134
5. Други	0	0	0
2. ПРИ АМБУЛАТОРНИ ПРЕГЛЕДИ	***12 257***	***16 371***	***18 989***
в т.ч.: деца до 17 години	1 347	2 068	2 495
ПЕРСОНАЛ – ОБЩ БРОЙ	**216**	**217**	**221**
От тях: - лекари	31	27	29
6. Фелдшери	53	60	63
7. мед. Сестри	47	45	44
8. Акушерки	0	0	0
ТРАНСПОРТНИ СРЕДСТВА – ОБЩ БРОЙ	19	22	23
9. Линейки	3		
10. Реаномобили	11		
11. леки коли	5		

Таб. 41 Дейност на Спешно отделение към „МБАЛ-Шумен“ АД

ПОКАЗАТЕЛ	**2020 г.** (брой)	**2019 г.** (брой)	**2018 г.** (брой)
АМБУЛАТОРНИ ПРЕГЛЕДИ	25 664	35 306	32 100
в т.ч.: деца до 17 години		8 052	8 915
НАСОЧЕНИ ЗА ХОСПИТАЛИЗАЦИЯ	10 654	12 429	11 353

Забележка: Данните са взети от годишните отчети за болнична помощ (СО) и отчетите на ЦСМП.

Към „МБАЛ-Шумен” АД през 2007 г. е разкрито Спешно отделение.

В Спешно отделение 1 лекар е със специалност „Спешна медицина”.

През 2020 г. са извършени 9642 прегледа по-малко в Спешно отделение на „МБАЛ-Шумен“ или това са 27% в сравнение с 2019 г.

1.9.5. ОСИГУРЕНОСТ НА РЕГИОНАЛНАТА ЗДРАВНА МРЕЖА С ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

Характерно за областта е традиционно ниската осигуреност с медицински персонал - тенденция, която се запазва постоянна през годините. Осигуреността на регионалната здравна мрежа с човешки ресурси е една от най–ниските за страната (по данни на НЦОЗА). В областта има недостиг на следните специалности – ендокринология, гръдна хирургия, неврохирургия, съдова хирургия и токсикология. Нисък е и броя на медицинските специалисти по здравни грижи.

Към настоящия момент са вписани 509 лекари. Съгласно демографската справка е видно, че **за последните 10 години състава на лекарското съсловие на област Шумен е намалял с повече от 30**%. Справката сочи, че лекарското съсловие застарява и не се заменя с адекватен брой специалисти. Новозавършилите лекари са значително по-малък брой и същите предпочитат да специализират в градовете с университетски болници или в чужбина, където им се предлагат по-големи възможности и по-добро заплащане. 40 лекари или 8% от общия брой лекари в областта са на възраст до 35 г. Докато лекарите над 65 години са 108 или 21% от общия в областта.

Таб. 42 Медицински персонал общо в лечебните заведения в област Шумен към 31.12.2020 г. (по данни на НСИ)

ГОДИНА	**2020 г.**	**2019 г.**	**2018 г.**
	(брой)		
Лекари	509	517	518
Лекари по дентална медицина	113	115	113
Фармацевти	90	90	88
Специалисти по здравни грижи	927	970	960

Таб. 43 Лекари по специалности в област Шумен към 31.12.2020 г. (по данни на НСИ)

СПЕЦИАЛНОСТИ	**Брой**	**Осигуреност на 10 000 души от населението**	**Относи-телен Дял %**
ОБЩО	**509**	**29,6**	**100,0**
в т.ч.: Вътрешни болести	12	0,7	2,4
Гастроентерология	6	0,3	1,2
Ендокринология и болести на обмяната	6	0,3	1,2
Кардиология	41	2,4	8,0
Пневмология и фтизиатрия	9	0,5	1,8
Нефрология	3	0,2	0,6
Хематология	4	0,2	0,8
Детски болести	22	1,3	4,3
Хирургия	33	1,9	6,5
Ортопедия и травматология	13	0,8	2,6
Урология	8	0,5	1,6
Акушерство и гинекология	32	1,9	6,3
Инфекциозни болести	3	0,2	0,6
Уши-носно-гърлени болести	16	0,9	3,1
Очни болести	13	0,8	2,6
Лабораторни лекари	14	0,8	2,8
Образна диагностика	9	0,5	1,8
Психиатрия	16	0,9	3,1
Нервни болести	23	1,3	4,5
Кожни и венерически болести	8	0,5	1,6
Физикална и рехабилитационна медицина	8	0,5	1,6

Други специалности и без специалност	124	7,2	24,4
от тях: Общопрактикуващи лекари	90	5,2	17,7

Таб. 44 Възрастова структура на лекари (физически лица) на основен трудов договор към 31.12.2020 г. (по данни на НСИ)

ОБЩО	**ДО 35 г.**	**35-44 г.**	**45-54 г.**	**55-64 г.**	**65-74 г.**	**75+**
509	40	34	96	231	74	34

Таб. 45 Медицински специалисти по „Здравни грижи" в област Шумен към 31.12. (по данни на НСИ)

	ОБЩО	**ФЕЛДШЕРИ**	**АКУШЕРКИ**	**МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ (всички профили)**	**ЛАБОРАНТИ (медицински и рентгенови)**	**ЗЪБОТЕХНИЦИ**	**ДРУГИ**
2019	**970**	72	55	673	96	33	41
2020	**927**	63	57	643	96	33	35

- Осигуреността с лекари в област Шумен за 2020 г. е 29,6 на 10 000 (2019 г. е 30,0 на 10 000; 2018 г. – 30,1 на 10 000);
- Осигуреността с лекари по дентална медицина в област Шумен за 2020 г. е 6,6 на 10 000 (2019 г. е 6,7 на 10 000; 2018 г. е 6,6 на 10 000)
- Осигуреността със специалисти по здравни грижи в област Шумен за 2020 г. е 54,0 на 10 000 ; (2019 г. е 56,3 на 10 000; 2018 г. е 55,7 на 10 000)
- На един лекар в област Шумен през 2020 г. се падат 337 жители; 333 през 2019 г.
- На един лекар по дентална медицина в област Шумен през 2020 г. се падат 1 520 жители (2019 г - 1497.; 2018 – 1 525 г.)

Изводи:

- На всеки 10 000 души в Шуменска област се падат малко по 30 лекари или 29,6. Средната осигуреност за страната е много по-висока - 43,0 на 10 000.
- Осигуреността с общопрактикуващи лекари е 5,8 на 10 000 души - с 0.4 пункта по-ниска от средната за страната.
- Осигуреността със зъболекари е 6,6 на 10 000.
- Към 31.12.2020 г. на основен трудов договор в лечебните и здравните заведения в област Шумен практикуват 509 лекари и зъболекари. Медицинските специалисти по здравни грижи са 927, като 643 от тях са медицински сестри;
- В сравнение с началото на 2020-та броят на броят на леглата в заведенията за болнична помощ са по-малко с 42 бр., или с 4,5 %. Въпреки това осигуреността на населението с болнични легла в област Шумен е 51,9 на 10 000 души от населението, което е с 21,3 пункта по-ниско от средното за страната /73,2 легла на 10 000 души/.